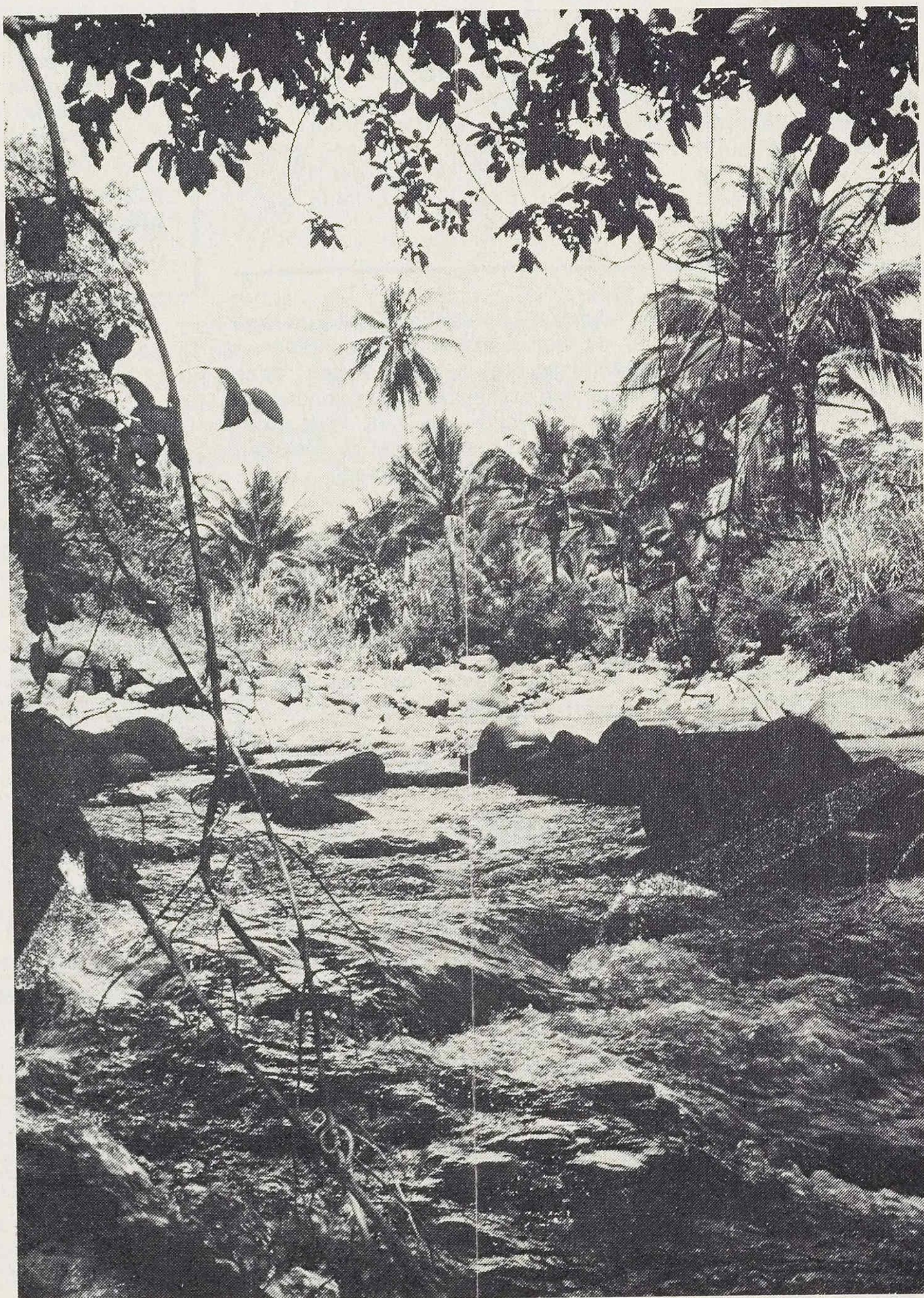
21e JAARGANG No. 12

1 FEBRUARI 1977 — *f* 2,35

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

(Foto: Rogier)

BIJ DE VOORPLAAT

ZOMAAR EEN KALIETJE

Het kalietje op de voorpagina werd door Rogier gefotografeerd in de buurt van Pelabuhan Ratu op West-Java, maar het stroompje en omgeving had ook in elk ander deel van Indonesië kunnen zijn. Plekjes als dit hebben wij allen gekend en de herinnering eraan komt bij het zien van de foto als vanzelf weer boven.
Hoe heerlijk was het, om na een tocht in vakantie of weekend - als men soms bij verrassing zo'n kalietje ontdekte - een poos verkoeling te zoeken langs de kant of erdoorheen te waden, je in evenwicht proberend te houden langs de glibberige reuzenkeien. Of in onze jeugd op een vrije middag na een zwerftocht hier te belanden en op visvangst te gaan.

Op het eerste gezicht zou men bij het bekijken van dit tafereeltje niet vermoeden dat het zo dicht in de buurt van Pelabuhan Ratu is. Toch ligt dit vreedzame, rustige plekje in het achterland van de tegenwoordig zo in trek zijnde kustplaats Pelabuhan Ratu. Wie genoeg heeft van het gladde, gepolijste leven in het luxe-hotel daar, en een natuurlijker omgeving prefereert, zal er graag een tocht voor over hebben om via sawahs en bergpaadjes in deze rustieke omgeving te komen en voor de afwisseling - in plaats van in het kunstmatige, blauwe zwembad van het hotel - een duik te nemen in het bruisende water van dit bergstroompje, om vervolgens op de terugweg bij een waroenkje te genieten van koffie toebroek en kwee mangkok of een andere lekkernij!
Overigens is het op het ogenblik niet overal zo idyllisch in Indonesië als bij ons kalietje. De regentijd is in volle hevigheid losgebarsten en volgens de laatste berichten staan in Jakarta als gevolg van de bandjirs grote delen van de stad blank. Ook een aspect van het Indische leven, dat ons uit vroeger jaren nog zeer bekend is!

Ch.M.

BLIJ EINDE VAN VREEMDE ZAAK

In ons nummer van 1 dec. jl. maakten wij melding van de brief, die een onzer lezers tot de Koningin gericht had in verband met de moeilijkheden, die vele Nederlanders of gewezen Nederlanders ondervinden wanneer zij zich in Indonesië bij de Nederlandse ambassade aanmelden om in aanmerking te komen voor een uitkering krachtens de Wet Uitkeringen Vervolgingsslachtoffers (WUV). De moeilijkheden, die velen daarbij ondervinden, schuilen meestal in de onmogelijke eisen die de ambassade stelt aan degenen, die zich aanmelden, om aan te tonen dat zij Nederlander zijn of geweest zijn. De ambassade eist daarvoor het overleggen van een Nederlands paspoort, waarover vele aanvragers niet beschikken. Zij neemt geen genoegen met een geboortebewijs.
In het onderhavige geval ging het om iemand, die wel is waar ook niet in het bezit was van een paspoort, maar naast zijn geboortebewijs een verklaring kon overleggen dat hij als zeemilicien van 1941 tot 1948 in Nederlandse krijgsdienst was geweest. Een andere lezer wees er ons intussen op dat het Departement van Marine in Den Haag alsnog in staat zou zijn geweest de juistheid van de beweringen van de aanvrager aan te tonen. Maar gelukkig is dit niet meer nodig. De man, die dit geval aankaartte heeft namelijk inmiddels bericht ontvangen dat het Nederlanderschap van de aanvrager in de jaren 1941-1945 onomstotelijk vaststaat en aan de ambassade in Jakarta is verzocht, de aanvrage van dit oorlogsslachtoffer opnieuw in behandeling te nemen. Indien deze hernieuwde behandeling nu inderdaad tot het gewenste resultaat leidt, kunnen wij dit Vreemde geval afsluiten met een: Eind goed, al goed!

JHR

tong tong
ONAFH. IND. TIJDSCHR. - 21e JAARG. No. 12
Opgericht en geleid door TJALIE ROBINSON (1911 - 1974)
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070 - 54 55 00/54 55 01 - Postgiro 6685 of A.B.N. Den Haag Rek. No. 51.56.15.730.
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie: L. Ducelle
Administratie: Th. M. A. Scheulderman
Redactie: J. H. Ritman, L. Ducelle.
Eindredactie en opmaak:
Ch. J. A. Manders, L. M. Boon.
Vaste medewerkers: Dr. H. J. de Graaf, Rogier, Poirrié, Mevr. Marsman, G. H. Bartman.
Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand. Prijs per nummer f 2,35. Abt. Nederl. (en E.E.G.-landen behalve Engeland) kwart. f 11,50; halfj. f 23,—; jaar f 46,—. Abt. Europa: jaar f 46,—.
Buiten Europa: jaar f 54,—.
LUCHTPOST:
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland f 94,—; Indonesië f 78,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika f 78,—; Canada en Ver. Staten f 66,—; Maleisië, Singapore en India f 78,—; Suriname en Antillen f 66,—.
ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.
*
ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD
ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN
Directie en redactie behouden zich het recht voor om grondige redenen aanvragen voor abonnementen te weigeren, of deze te beeindigen. Hierover zal de betrokkene altijd van te voren in kennis worden gesteld.
*
De redactie behoudt zich het recht voor copy te weigeren dan wel te bekorten of te wijzigen met toestemming van de inzender. Over genomen beslissingen zal niet in details worden gecorrespondeerd.
Het correspondentie- en betalingsadres voor Amerika is Mrs. R. Cohen-Top, 13740 Avion Drive, La Mirada, California 90638.

NEDERLANDSE ERESCHULDEN

In Tong Tong van 1 dec. 1976 werd e.e.a. vermeld over de stand van zaken betreffende het open appèl van de Federatie Oud-Strijders Organisaties van 15 augustus 1975. De daarbij aangekondigde oprichting van de

STICHTING NEDERLANDSE ERESCHULDEN

heeft inmiddels plaats gevonden met als doel: "de verwerving van erkenning en honorering van de Nederlandse ereschulden - door de Federatie Oud-Strijders Organisaties met de brochure "Nederlandse ereschulden" op 15 augustus 1975 als open appèl aan het Nederlandse volk bij Regering en Parlement voorgebracht - zulks naast en in nauwe samenwerking met genoemde Federatie, zomede de verkrijging van de middelen voor de hiervoor te ontplooien activiteiten." De stichting is gevestigd te Den Haag met als voorlopig adres Segbroeklaan 212, tel. 070 - 649383 en postgirorek. 253000. Oprichters-bestuursleden zijn: ir. G. S. Vrijburg, mr. J. R. Hogerzeil en Kol. b.d. E. Erkelens. Het bestuur zal zo spoedig mogelijk met enkele leden worden uitgebreid.

Tot nu toe hebben wij een taktiek van geduld en waardigheid gevolgd, al voelden wij wel degelijk dat sommige parlementariërs daarop reageerden met kleine en grote oneerlijkheden, die we ons hadden kunnen aantrekken voor wat ze waren: beledigingen. Steeds duidelijker hebben wij aangevoeld, dat de koele tot ijskoude houding van veel Kamerleden verband houdt met hun mening dat de belanghebbenden bij een afdoening van de ereschulden politiek onbelangrijk zijn, een politiek te verwaarlozen groep.

Inderdaad hebben wij steeds gesteld, dat het hier om een zuiver nationaal probleem gaat, dat wij niet in de politieke sfeer wilden trekken. Wij waren nuchter genoeg om in te zien, dat men voor een éénmalig doel met een achtergrond van burgerrecht en humaniteit, geen politieke (splinter-) partij gaat stichten.

Maar nu - met de verkiezingen in zicht - zouden wij, zonder een nieuwe partij te vormen, een grote politieke vuist kunnen maken, door ons allen éénmaal solidair te gedragen in ons stemgedrag op 25 mei 1977.

Om u deze zaak uit de doeken te kunnen doen en ons gezamenlijk vast te leggen op dat stemgedrag, willen wij onze achterban - supporters en belangstellenden - vragen zich op dinsdag, 3 mei a.s., te verzamelen in het Ned. Congresgebouw te Den Haag. Na afloop van die bijeenkomst zullen wij dan een protestmars houden naar het Binnenhof, om daar een petitie aan te bieden aan Regering en Parlement.

In een tijd, waarin het Nederlandse volk zich nog massaal blijkt te interesseren voor oorlogsmisdadigers, die ruim 30 jaar lang hun gerechte straf wisten te ontspringen, zal men toch ook enig begrip mogen opbrengen voor een grote groep medeburgers, die er al ruim 31 jaar op wacht, dat de Staat der Nederlanden hun recht zal doen. Ongedaan gebleven recht is immers óók onrecht!

Onze demonstratie op 3 mei

EENMAAL - VOOR DE EERSTE MAAL - VOOR DE LAATSTE MAAL

zal óók waardig zijn, en met uw aller hulp indrukwekkend genoeg om duidelijk te maken dat wij, Nederlandse slachtoffers van de oorlog in Z.O.-Azië, niet eeuwig met ons laten sollen.

In de afgelopen 1½ jaar konden de kosten worden bestreden met behulp van enkele in 1975 ontvangen giften. Voor onze verdere acties zijn opnieuw gelden nodig, in het bijzonder voor de bijeenkomst en de mars, willen wij ons de kans, om een nuttig gebruik te maken van de komende algemene verkiezingen, niet laten ontglippen.

Voor een goede organisatie hiervan (rekening houdende met slecht ter been zijnde demonstranten) hebben wij, behalve geld, ook een inzicht nodig in het aantal deelnemers en hun conditie.

Wij nodigen daarom iedereen, die rechtstreeks of zijdelings betrokken is bij de zaak der Nederlandse ereschulden, ons *f* 10,— per deelnemer (of méér) over te maken op giro-rekening 253.000 t.n.v. Stichting Ned. Ereschulden, Den Haag. Onder "Mededelingen" te vermelden: a) het aantal personen (uzelf inbegrepen) dat op 3 mei meedoet aan bijeenkomst en mars en b) het aantal daarvan, dat niet in staat is de afstand Congresgebouw - Binnenhof (± 4½ km) te voet af te leggen. Kunt u niet meedoen, maar ons toch financiëel steunen, dan vermeldt u onder "Mededelingen": donatie.

Nadere bijzonderheden volgen in komende nummers van dit blad.

voor de Federatie Oud-Strijders Organisaties
en de Stichting Nederlandse Ereschulden
ir. G. S. VRIJBURG

BOEKBESPREKING

EEN PREDIKANT BEZOEKT BENKOELEN IN 1857

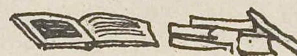
Dominee F. U. van Hengel maakte in het midden van de vorige eeuw een dienstreis naar Benkoelen. Men had daar in geen jaren een predikant gezien en wendde zich ten einde raad tot het Kerkbestuur te Batavia.

Eén van de vier predikanten in de hoofdstad, tezamen tevens het Hoog Kerkbestuur vormende, werd opgedragen, zich derwaarts te begeven. Dat was ds. van Hengel.

De reis duurde ongeveer zes weken. Het officieel verslag van dominee's bezoek aan het éénmaal per maand via de zee bereikbare Benkoelen is verloren gegaan, maar teruggekeerd in Nederland na zijn pensionering hield hij voor de Maatschappij tot Nut van het Algemeen afd. Kampen een causerie over deze reis naar Benkoelen, dat in een haast onvoorstelbaar isolement op zijn ontwikkeling wachtte. De tekst van de voordracht van Van Hengel is nu uitgegeven door het Hendrik Kraemer Instituut te Oegstgeest, voorzien van annotaties van Dr. I. H. Enklaar. In zijn inleiding noemt Enklaar het reisverhaal terecht "een boeiend tijdsbeeld van de Indische samenleving en kerkelijke toestanden in het midden van de vorige eeuw".

JHR.

"Een pastorale bezoekreis in het oude Indië - Mijn reis naar Benkoelen" is verkrijgbaar in de Boekhandel Tong-Tong. Prijs *f* 5,–. Porto *f* 1,70.

SAWAHLOENTO

Van een oud-inwoner van Sawahloento, Ir. M. A. van Ee, ontvingen wij onderstaande reactie op de groepsfoto van het bal-costumé in Sawahloento, die in het Kerstnummer 1976 van ons blad werd afgedrukt.

Begin juni 1976 ben ik voor een week op bezoek geweest op West-Sumatra. In dit kader heb ik uiteraard een tweetal dagen doorgebracht op Sawahloento, waar ik gelogeerd heb in het "Guesthouse" van de Ombilin Mijnen. (het oude huis van de Houtvesters op Durian). Er is ook nog een "VIP-guesthouse", maar dat was toen net vol.

Nu enkele feiten:

* SWL is de oorlog en de jaren daarna eigenlijk goed doorgekomen. Het stadje ziet er goed uit, maar aan onderhoud van woningen wordt weinig geld uitgegeven.
* Het Hoofdkantoor staat er majestueus, met dezelfde portier van 40 jaar geleden, edoch bruist niet meer van de aktiviteiten als toendertijd.
* Tanah Lapang staat er heel goed bij, mooie grasmat, met een echte muur eromheen.
* Zeefhuis werkt nog; afvoer vindt plaats op nog twee spoorbanen, en de dagproductie is, - schrik niet - nog maar 300 ton per dag. U begrijpt dat een gemeenschap daar niet van kan leven.
* Er wordt druk aan de toekomst gewerkt; - want van steenkool zullen we het in de toekomst moeten hebben, - boringen zijn verricht en de indicatie is, dat men steenkool moet winnen bij Salak (Tanah-Itam en verder bovenloops van de Ombilin). Dagbouw blijkt daar ook mogelijk met de moderne graafmachines.
* De "Soos" staat er nog, wordt als zodanig ook gebruikt, zelfs het parket ligt er nog, maar krijgt weinig belangstelling. De kegelbaan is nu een aanééngesloten blok van "flats" geworden.
* De "Toko" is er ook, met hetzelfde oude meubilair en dezelfde employees, maar is nu nagenoeg leeg en wordt gebruikt o.a. om rijst te distribueren. Oud Ombilin-employees ontvangen als pensioen niet alleen geld, maar ook een basisrantsoen rijst (beras).
* De graven op begraafplaats Pandjang zijn nagenoeg allemaal "defaced" en het geheel is verwaarloosd. Desalniettemin ergens op een hoekje, worden er toch nog Christenen begraven.
* Zwembad Moeara Klaban is bijna niet terug te vinden en is nauwelijks herkenbaar. Er loopt nu wel - als begin van een groot project - een mooie moderne asfaltweg langs, richting Moearo & Djambi. Deze weg zal doorgetrokken worden tot aan Padang, via Solok.
* Jammer, - maar het geeft te denken, - er leeft geen één Europeaan meer op SWL, er is wellicht hier en daar een enkele persoon met nog Europees bloed in zich, maar daar loopt hij dan niet mee te koop; zelfs geen Chinees, ook daar weer zie je hooguit een enkeling rondlopen waarvan je denkt, "die heeft ook nog Chinees bloed in zich". Er is een 10-tal jaren geleden een groot conflict geweest op midden-Sumatra, alweer om de invloed van Java te beperken- dat aan honderden mensen het leven heeft gekost en dat SWL niet onberoerd heeft gelaten.

Daartegenover; SWL is er nog steeds, er leven nog mensen van "Tempo Doeloe"; de Westkust van Sumatra, met zijn meer van Singkarak, de Merapi, Padang en omstreken is en blijft voor mij nog steeds het mooiste stukje op deze wereld, temeer omdat de Minangkabouwse bevolking ook nu nog ons een warm hart toedraagt.

Voor diegenen die er naar toe willen, een tip, "reis via Singapore-Pakan Baru-Padang".

Tenslotte, - er is nog veel meer te vertellen, - maar voor diegenen die in foto's van SWL en omgeving geïnteresseerd zijn, ik heb er een aantal en ben best bereid deze foto's te laten circuleren.

IR. M. A. VAN EE

De brieven in deze rubriek opgenomen vallen buiten verantwoordelijkheid van de redactie.

*

TABAK

Naar aanleiding van de reactie van de Heer F. Flikkenschild in T.T. no. 9 (pag. 6.) op het artikel van de Heer F. Cramer: "In de waroeng" in T.T. No. 3 (pag. 20) schreef de Heer Cramer nog het volgende:

"In het nummer van 1 september las ik dat in mijn opstel over mbako garangan een voor planters slordige fout staat, nl. omtrent krosok.

Aangezien de gehele strekking van het verhaal was een locale sfeer te schetsen van een Javaanse bevolkingstabak-streek, moeten twee grotere fouten nog verbeterd worden, want een sfeer moet juist zijn.

Ten eerste heet zo'n koek tabak niet lempeng, een woord dat velen pas in het kamp leerden kennen en dat naar ik meen van Koelon afkomstig is, maar moet het "eler" zijn, met de e van bel. Ten tweede leest men dat "djuragan" een Soenda woord is, waar het naar ik meen gebruikt wordt om een meneer aan te duiden. Maar het is ook een gewoon Javaans woord hetgeen gemakkelijk is op te zoeken.

Enkele woorden die ik vergeten was zijn:

1: "Tjatjak" de naam van het sierlijke houten ding waarin de tabak gesneden wordt.

2: "Liran" dat zijn de twee latten waarmee de pas gesneden tabak wordt gevouwen en geplet tot elers, door vrouwen.

Ik geloof niet dat er nog meer foutjes zijn ingeslopen maar ben er vast van overtuigd, en nu word ik lyrisch, dat er weinigen onder de lezers zijn die het aroma en de smaak van een kelobot met kelembak-menjan kennen en wisten te waarderen. Zoiets als de vergeten geur van moeders haarwrong. Ik heb er thuis nog wat van, 20 jaar zuinig bewaard, voor zo af en toe. Maar de kelembak heeft zijn geur verloren. Tout passe, tout casse, tout crasse."

F. CRAMER

*

INDONESIA MERDEKA

N.a.v. uw artikel "Indonesia Merdeka" in Tong Tong, nummer 10, zij het mij vergund t.a.v. het in dit programma ingemonteerd historisch materiaal het navolgende op te merken:

Het in voormeld programma ingemonteerd historisch materiaal is helemaal niet zo uniek als Roelof Kiers wel doet voorkomen.

Kreten als "nog nooit eerder op de buis vertoond filmmateriaal uit gesloten overheidsarchief"; "zelfs aan Lou de Jong geweigerd filmmateriaal" en meer van dergelijke slogans, kunnen rechtstreeks naar fabeltjesland verwezen worden.

De VARA heeft op 29-5-1970 in "Indisch ABC" en enige weken daarna in een programma over "zogenaamde vermeende oorlogsmisdaden door ned. militairen" o.l.v. ene "heer Hueting", deze beelden reeds vertoond en eveneens misbruikt.

Verder kan moeilijk van een "objectief historische documentaire" gesproken worden wanneer men beelden anno 1945-1950 vertoond, maar het bijbehorende commentaar, destijds gesproken door Jaap van Meekeren en Siebe van der Zee, op meest essentiële punten wegdubbed (= uitgewist) en vervangt door een uitgesproken ironisch links commentaar anno 1976 door ene Jan Blokker ! !

P. GULDENAAR

1. Wij zijn geen bewonderaars van de naar de aanbeveling voor wasmiddelen in de TV-reclame riekende formule van aanbeveling van de VPRO-documentaire, maar die wordt dan ook in TT niet besproken.
2. Het is best mogelijk, dat de commentatoren van de Nederlandse filmfragmenten uit de bezeten tijd 1945-'50 zelf ook niet zo erg gelukkig zouden zijn geweest met de herhaling van hun uitspraken van toen.
3. Waar in TT is gesproken van een "objectief historische documentaire"?

JHR.

Journalistieke Herinneringen (XXI)

Gevangene van de Republiek in Glodok (III, Slot)

Ik werd vrijgelaten op zaterdag vóór Pasen 1950 en had dus ongeveer drie maanden in Glodok doorgebracht. Op die dag werden twee adviseurs van Sultan Hamid "binnengeleid" en in het blok waar ook ik vertoefde opgesloten. Zij wisten dat de Sultan in de afgelopen nacht was gearresteerd in verband met Westerling's activiteiten.

Het werd mij meteen duidelijk, waarom men mij zo lang had vastgehouden. Van de achtergrond van Westerling's activiteiten wist ik niets, toen ik in Glodok verzeild raake, maar een heleboel toen ik in de loop van mijn gevangenschap in gesprek was geraakt met een aantal medegevangenen die actief bij de coup betrokken waren geweest. Kennelijk vreesden de militairen, dat ik Sultan Hamid zou waarschuwen dat tijdens de verhoren zijn naam een groot aantal malen was gevallen. Daar men mij Indonesië niet wilde uitzetten was de enige mogelijkheid mijn isolement te handhaven. Het raadsel van de vrijlating van mijn collega, Westerling's vriend terwijl ik werd vastgehouden werd nu meteen opgelost: hij immers had binnen 24 uur Indonesië moeten verlaten.

Vóór het intussen zover was, dat ik mij weer vrijelijk kon bewegen was het eentonig maar zeer leerzaam verblijf, waaraan ik nu met een zekere vertedering terugkijk, slechts doorbroken door verhoren en ervaringen, even raadselachtig als destijds de vrijlating van mijn collega was geweest. Bijzonder onplezierig was een gebeurtenis die zich afspeelde na ongeveer zes weken vertoef in de gevangenis. Op zekere dag kwam een lid van het bewakingspersoneel mij waarschuwen, mijn boeltje te pakken want ik zou die dag worden ......ontslagen! "U kunt met Uw barang aan de poort gaan zitten!" Met kloppend hart na de aankondiging van die niet vermoede gebeurtenis werd mij inderdaad toegestaan mij naar het wachtlokaal te begeven in afwachting van de komst van mijn vrouw. Toen zij aankwam (maar dat hoorde ik natuurlijk later pas) bleek de gevangenisdirectie het bevel tot invrijheidstelling wel te hebben ontvangen. (het was nota bene niet alleen getekend door de procureur-generaal maar ook door de minister-president - Moh. Hatta) maar de sergeant van de wacht had dit document vernietigd. "De paraaf van mijn baas staat er niet op", had hij gezegd en dus ging mijn vertrek niet door, tot groot verdriet in de eerste plaats van mijn vrouw, die zich het vuur uit de sloffen had gelopen om te pleiten voor mijn vrijlating. Ik zelf, natuurlijk geheel onkundig van wat zich allemaal achter de schermen had afgespeeld ging verbijsterd naar mijn cel terug......

Van aangenamer aard was het feit, dat ik eindelijk, na een paar maanden, werd bezocht door twee functionarissen van het Nederlandse Hoge Commissariaat, dat zich tenslotte bleek te hebben herinnerd dat er óók nog Nederlanders werden vastgehouden door de Republiek. Ik kende beide heren.

Daar ik niets te zeggen had behalve de mededeling dat ik in geen enkel opzicht betrokken was bij de coup van Westerling leverde het gesprek niet veel op maar het was voor mij toch een voldoening te weten dat ik officieel nog bestond. Veel pikanter was het feit, dat kennelijk een zekere verstandhouding in de loop der dagen ontstond tussen de militaire bewaking en mij. Het gebeurde, dat bij de opening van de celdeuren des morgens om zes uur een luitenant van de MP mij een boodschap van mijn vrouw overbracht...... "Mevrouw laat zeggen......" De houding van de militaire bezetting van de gevangenis werd trouwens hoe langer hoe vriendelijker jegens mij. Allerlei verzoeken betreffende kleine tegemoetkomingen werden vervuld. De goede verhouding bereikte een hoogtepunt toen een MP-officier mij uitnodigde met hem wat te gaan toeren in de avonduren...... Hij moest naar het hoofdkwartier van de MP, op Kebon Sirih, en wanneer hij daar klaar was zouden we wat gaan rondrijden. Hij bood mij zelfs aan mij naar huis te brengen om mijn vrouw te bezoeken. Ik wees dat af: ik wilde pas naar huis als ik er ook kon blijven.

Het raadsel van deze ontwikkelingen kon ook eerst worden opgelost toen ik op vrije voeten was gesteld.

Wat mijn vrouw mij na onze hereniging vertelde werpt weer een helder licht op de merkwaardige betrekkingen die zich kunnen ontwikkelen tussen de gewezen "overheersers" en hun overwinnaars.

Ziedaar wat er gebeurd was. Toen na enige dagen de in Glodok gestationeerde MP-officieren begrepen, dat mijn vrouw dagelijks met een auto de gevangenis bezocht, was alras het verzoek gekomen, enigen van hen mee te nemen naar de bovenstad. Mijn vrouw had daar gaarne in toegestemd. Na korte tijd ontwikkelde zich een geregelde pendeldienst; men wist dat mijn vrouw ongeveer om half één bij de gevangenis aankwam en de MP's, die dan vrij waren wisten ook dat zij dan op een lift konden rekenen.

De goede verstandhouding breidde zich zodanig uit, dat de heren haar in de namiddag thuis begonnen te bezoeken: een aangename afwisseling in haar vrij troosteloos bestaan in een tijd, dat andere Nederlanders met een boogje om haar heen liepen...... op advies van de eigen Nederlandse vertegenwoordiging. Bij wijze van contraprestatie namen de MP-officieren op zich mij boodschappen van haar over te brengen. De merkwaardigste boodschap in die reeks was de mededeling, dat naar het oordeel van de minister-president ik mij niet moest laten paaien met vrijlating, als daaraan de voorwaarde was verbonden van mijn vertrek naar Nederland. Blijkbaar duurde op hoog niveau het touwtrekken tussen de civiele en militaire autoriteiten, dat op zo demonstratieve wijze naar buiten was getreden tijdens de eerste periode van mijn opsluiting nog altijd voort. Zoals ik trouwens al eens in TT heb verteld, werd de goede gezindheid van de civiele top onmiddellijk na mijn invrij-

POIRRIÉ

"Ze zullen wel weer tot de best gecostumeerde groep worden uitgeroepen."

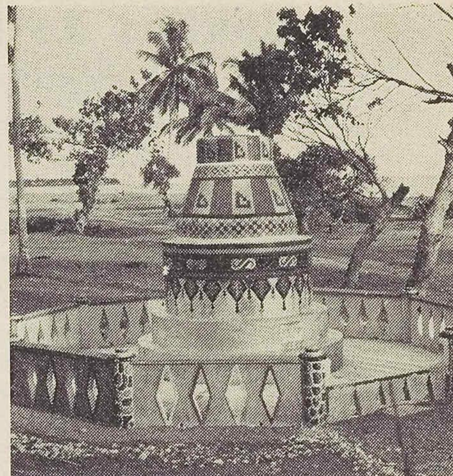
STICHTING PEUTJUT-FONDS

Wij ontvingen de volgende oproep die wij gaarne ondersteunen:

In het westelijk deel van Indonesië, op de noordpunt van het eiland Sumatra woont een vrijheidslievend en intelligent volk, de Atjehers. Het was het laatste gebied van het vroegere Nederlands-Indië waar de Nederlanders hun gezag hebben gevestigd. Het Atjehse volk was bereid voor zijn vrijheid te strijden en deed dit met grote moed. Ruim veertig jaar hebben de Nederlanders een harde strijd moeten voeren om dit deel van de archipel onder hun gezag te brengen. Deze strijd heeft aan beide zijden vele levens gekost. Ongeveer 2200 gesneuvelden of aan hun verwondingen of door ziekte overledenen onzerzijds in de rang van soldaat tot generaal zijn bijgezet op de grote erebegraafplaats PEUTJUT te Banda Atjeh. (Kuta Radja) Deze begraafplaats bevond zich in 1971 echter in een totaal verwaarloosde toestand. Dank zij de activiteiten van de kolonel b.d. J. H. J. Brendgen is een eerste aanzet tot herstel van dit meer dan 100 jaar oude kerkhof gegeven. Daarop heeft de Stichting Cultuur Nederlanders Overzee het culturele belang van deze imposante begraafplaats erkend en financiële hulp gegeven voor een begin van herstel van PEUTJUT. Mede met de door de heer Brendgen ontvangen gelden en een bijdrage in materieel en arbeidskrachten van de Gouverneur van Atjeh, Drs. A. Muzakkir Walad is de monumentale erepoort hersteld en een solide omheining van bijna één km lengte tot stand gekomen.
De Stichting C.N.O. heeft te kennen gegeven geen financiële hulp meer te kunnen geven in verband met andere projecten. Daarom is thans opgericht de „Stichting Peutjut-fonds", die tot doel heeft de **restauratie** en het **onderhoud** van de erebegraafplaats PEUTJUT.
Nu de instandhouding van PEUTJUT door de aanleg van de nieuwe omheining verzekerd is, werd door het Ministerie van C.R.M. een bijdrage toegekend tot het **onderhoud** van deze erebegraafplaats.
Voor het opknappen van de vele grafzerken, het herstel van de wegen, de afwatering en de beplanting is echter nog veel geld nodig.
Van de zijde van het Atjehse provinciaal bestuur wordt de volle steun voor deze werkzaamheden verkregen. Men heeft eerbied voor de doden die hier begraven liggen. Men wil dit kerkhof, dat in het historisch centrum van Banda Atjeh ligt, beschouwen als een „golden bridge" van vriendschap tussen Nederland en Indonesië, hier dus Atjeh in het bijzonder. Laten wij als Nederlanders niet achterblijven. Meer dan tweeduizend oud-strijders, die gesneuveld of overleden zijn in de uitvoering van de hun opgedragen taak hebben op PEUTJUT hun laatste rustplaats gevonden. Laten wij uit eerbied voor hun grote opofferingen zorgen, dat deze rustplaats weer een net en verzorgd aanzien krijgt.

Ns. het bestuur van de
Stichting Peutjut-fonds
De Voorzitter,
F. VAN DER VEEN
Luit.-Generaal b.d.

Bijdragen: gaarne postrek: 3.56.46.00
St. Peutjut-fonds
Postbus 22, Bloemendaal

Bovenstaande foto van het nieuwe monument van T. Oemar in Soeak Oedjong Kalak (Meulaboh) ontvingen wij onlangs uit Atjeh. Zoals men ziet, heeft het bovenste deel van het gedenkteken de vorm van het traditionele Atjehse hoofddeksel.

INDISCH PRATEN....

WANNEER JE HET KAN IMITEREN, VERDIEN JE ER GELD MEE, WANNEER JE NIET ANDERS KAN, KRIJG JE TE HOREN, DAT HET TIJD WORDT, DAT JE NEDERLANDS GAAT LEREN !

L.D.

(Vervolg: "Journalistieke herinneringen")

heidstelling duidelijk gedemonstreerd door de president zelf in de vorm van een uitnodiging hem te vergezellen op een reis, hetgeen een volledige rehabilitatie betekende. Maar zo machtig was "het leger", dat zelfs een door de minister-president gecontrasigneerd bevel van de procureur generaal door een eenvoudige sergeant zonder meer terzijde kon worden gelegd.
Mijn vrouw onderhield dus de beste betrekkingen met mijn bewakers en genoot daarvan dan ook de baten. Paradoxaal als het moge klinken waren in die tijd haar beste en meest hulpvaardige bondgenoten de bewakers van haar echtgenoot. Eén treffend voorbeeld daarvan mag ik hier nog wel vermelden. Op zekere dag werd ik zoals dat heet "geisoleerd". Dat had niets te betekenen: ik bleef gewoon in de cel die ik deelde met een andere Nederlander, die wel zeer betrokken was geweest bij de activiteiten van Westerling en die mij dan ook haarfijn had uitgelegd hoe het complot eigenlijk in elkaar zat. Dit isolement betekende alleen dat het mij niet meer toegestaan werd mijn schone kleren en mijn eten zelf uit handen van mijn vrouw in het wachtlokaal in ontvangst te nemen. De reden van dit bevel heb ik nooit achterhaald. Toen deze order op het zwarte bord in het wachtlokaal verscheen, teneinde zeker te maken dat een ieder daarvan op de hoogte zou zijn, stond bij de ingang tot de gevangenis toen mijn vrouw daar aankwam een officier van de MP op haar te wachten en stelde haar in kennis van het bevel. Hij voegde eraan toe: "Denk erom dat iedereen in het wachtlokaal naar U kijkt om te zien hoe U reageert. Als U wilt huilen, doe het dan nu! Ik beloof U, dat ik de deur van het wachtlokaal half zal laten openstaan, zodat hij U en U hem toch nog zult kunnen zien". Het spreekt vanzelf, dat geen spoor van de teleurstelling die haar bevangen hield, zichtbaar was toen zij het wachtlokaal betrad......

Een van de MP-officieren die bij mijn arrestatie betrokken was is mijn beste vriend geworden. Hij is dood, maar wij denken nog veel aan hem. Ik hoop zijn weduwe en kinderen te bezoeken wanneer ik het voorrecht heb nog een keer Indonesië te bezoeken.
Want, vreemd als het moge klinken, mijn vertoef in dat cavalje van een gevangenis heeft de banden, die deze totok met Indonesië bindt, eer versterkt dan beschadigd. Nu alles een kwart eeuw achter mij ligt en de afschuwelijke onzekerheden, de pijnigende twijfels en de kleine en grote irritaties zijn vergeten rest slechts dankbaarheid, dat ik ook dit heb mogen beleven. De dapperheid en onbezweken trouw van mijn vrouw, de in westerse ogen onbegrijpelijke vriendelijkheid van zovele Indonesische anonieme en bekende figuren......, de cameraderie van mijn medegevangenen, Nederlanders, Indonesiërs en Chinezen, dat alles maakt in het totaal van mijn "Indische" ervaringen van mijn gevangenschap eer een hoogtepunt dan een dieptepunt.

JHR.

Beklim de berg Niitaka

(Nagata Yama nabore)

(SLOT)

door O. G. Ward

En dan breekt het rampjaar 1941 aan. We hebben in het eerste deel van dit artikel gelezen hoe de landen rondom de Stille Oceaan langzaam maar zeker verstrikt raakten in tegenstrijdigheden van opvattingen en doelstellingen, waarbij economie en grondstoffen werden gebruikt als stokken achter de deur. En de opbouw van de krijgsmachten ongelimiteerd werd uitgevoerd.
Langzaam maar zeker werd de slotfase met de uitbarsting van het oorlogsgeweld als climax ingeleid. In Europa was de strijd reeds ontbrand. Het gehele vaste land kraakte onder de Duitse laars. Alleen Engeland was nog vrij, maar onderging in de tweede helft van 1940 de enorme bombardementen. De Nederlandse regering in ballingschap zat in Londen.

In Ned.-Indië was de politieke hemel duister. Sinds augustus 1940 onderhandelde een Japanse missie o.l.v. de Min. v. Handel Kobayashi en later vervangen door Yoshisawa met de Ned.-Indische delegatie o.l.v. de toenmalige Dir. v. Economische Zaken Dr. H. J. van Mook. De Japanners eisten op hoge toon de toetreding van Ned.-Indië tot het "Groot-Aziatisch gebied van gemeenschappelijke welvaart" met Japan, Mantsjoekwo en China als kern. Met andere woorden een verkapte horigheid waarbij dus geen plaats was voor het Ned.-Indische bewind - in feite een verborgen eis tot abdicatie van de Regering. Van Mook stond dus voor de keuze: of toestemmen, wat horigheid aan de Japanners betekende en later gevolgd door abdicatie; of tegenstemmen, wat een mogelijke oorlog betekende. Op 3-2-1941 deelde de Ned.-Ind. regering aan de Japanse mede dat zij het geopperde denkbeeld, geformuleerd in een eis, verwierp.

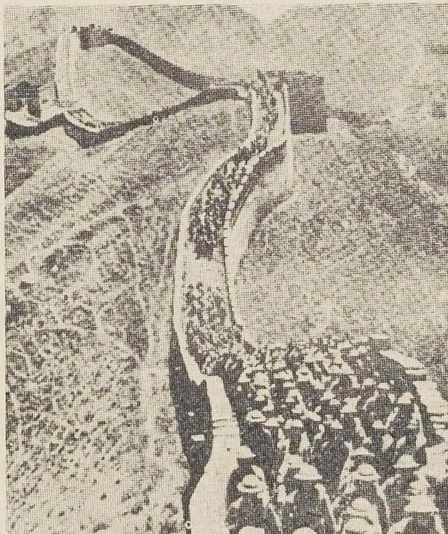
In Januari 1941 deelde de Min. v. B.Z. van Amerika Cordell Hull het Congres mede, dat de voorgestelde nieuwe orde in de Stille Oceaan een politieke overheersing en een economische exploitatie door één land betekende en daardoor verarming van alle andere landen tot gevolg zou hebben.

In april 1941 vonden de eerste militaire besprekingen plaats tussen de Engelsen, Australiërs, Nederlanders en Amerikanen. Ook in deze maand tekende de Japanse Min. v. Buitenl. Zaken Yosuke Matsuoka in Moskou een neutraliteits-verdrag met Rusland. Japan dekte zich in de rug!

28-5-1941. Pres. Roosevelt kondigde de "Onbeperkte nationale noodtoestand" af: hij kon nu onbeperkte hulp verlenen aan Gr. Brittannië en andere landen die zich met geweld van wapenen tegen de As-mogendheden moesten teweer stellen.

22-6-1941. Duitsland viel Rusland binnen. Een verrassing voor iedereen en niet in het minst voor Japan. Op het hoogste niveau werd de vraag gesteld: wat is belangrijker: de druk naar het zuiden of de druk naar het noorden?

23-7-1941. Vichy-Frankrijk accepteerde de Japanse eisen tot het toelaten van Japanse oorlogsschepen en gedeeltes van Jap. strijdkrachten in Fr. Indo China en de gebruikmaking van militaire en maritieme faciliteiten voor deze strijdkrachten. De Amerikanen beschouwden dit als het verstoren van het evenwicht en Cordell Hull vroeg toestemming om vergaande maatregelen tegen Japan te mogen toepassen in de vorm van een nieuw embargo. Hij werd door de Marine gewaarschuwd dat dit mogelijk tot een vroege oorlog met Japan kon leiden.

Chinese versterkingen voor de verdediging van de Grote Muur tegen de Japanse invasie in 1933.

26-7-1941. Amerika verbrak de economische- en monetaire betrekkingen met Japan. Engeland volgde op de voet en Nederland twee dagen later. De Japanners begonnen Ned.-Indië te verlaten.

10-8-1941. Roosevelt en Churchill ontmoetten elkaar in de Baai van Argentia op Nw. Foundland. Een schetsmatige en voor oorlogstijd gereedzijnde verklaring werd opgesteld: het z.g. Atlantic Charter van 12-8-1941, een zeer belangrijk document, dat vergaande consequenties met zich mee zou brengen.

6-9-1941. Imperial Conference o.l.v. de eerste Minister Fumimaro Konoye in het Keizerlijk paleis te Tokyo. Keizer Hirohito was aanwezig. Op deze uiterst belangrijke vergadering werd het besluit genomen om de voorbereidingen tot een oorlog op gang te zetten, tesamen met het pogen tot een vredesonderhandeling te komen. De minimale condities en de maximale concessies, voor Japan aanvaardbaar om **geen** oorlog te voeren, werden gesteld. Een aanval op Rusland werd verworpen, dus indien er oorlog zou komen, zou dat tegen Amerika, Engeland en Ned.-Indië zijn. De enige die tegen een oorlog met Amerika was, was de Admiraal Isoroku Yamamoto, de "rengo kantai", de opperbevelhebber van de gecombineerde Japanse vloot! Hij wist dat dit de ondergang zou betekenen van Japan.

13-9-1941. Yamamoto dient een stafstudie in. Het was de aanval op de Amerikaanse basis Pearl Harbor. Reeds in het begin van 1941 werd dit plan bestudeerd. Pro en contra's werden uitgevochten in de papieren oefeningen. Niet iedereen was voor dit plan, maar Yamamoto redeneerde: als we in oorlog komen, komen we vroeg of laat onherroepelijk tegenover de Amerikanen te staan en hij onderkende de kracht van Amerika. Dus besloot hij als eerste stap in een eventuele oorlog de Amerikaanse vloot bij verrassing te vernietigen. Dit plan noemde hij: "Combined Fleet Secret Order Nr. 1".

13-10-1941. In Ned.-Indië voltrok zich een ramp. Lt. Generaal G. J. Berenschot verloor het leven tijdens een vliegongeval. Midden in de opbouw van de strijdkrachten onder zijn bezielende leiding was dit een zeer groot verlies.

15-10-1941. Premier Konoye nam ontslag als eerste minister. Het was hem niet gelukt om een bijeenkomst te arrangeren tussen hemzelf en pres. Roosevelt. Evenmin kon hij het kabinet in haar oorlogszucht matigen. De 57-jarige Minister van Oorlog, de Generaal Hideki Tojo werd daarna gekozen tot eerste minister. Een nieuw kabinet van veelal militairen werd gevormd. Het beloofde een hard militair beleid.

2-11-1941. Lt. Generaal Tomojoeki Jamasjita - later werd hij genoemd de Tijger van Malakka - werd belast met de invasie-operatie op Malakka.

3-11-1941. Het plan van Yamamoto inzake de aanval op Pearl Harbor werd eindelijk goedgekeurd door de Chef van de Marinestaf, de Admiraal Nagano. Nog 35 dagen bleven er over voor de aanval.

10-11-1941. Winston Churchill verklaarde in een toespraak in het Mansion House dat, indien Amerika in een oorlog zou geraken met Japan, Engeland binnen 10 minuten zou volgen.

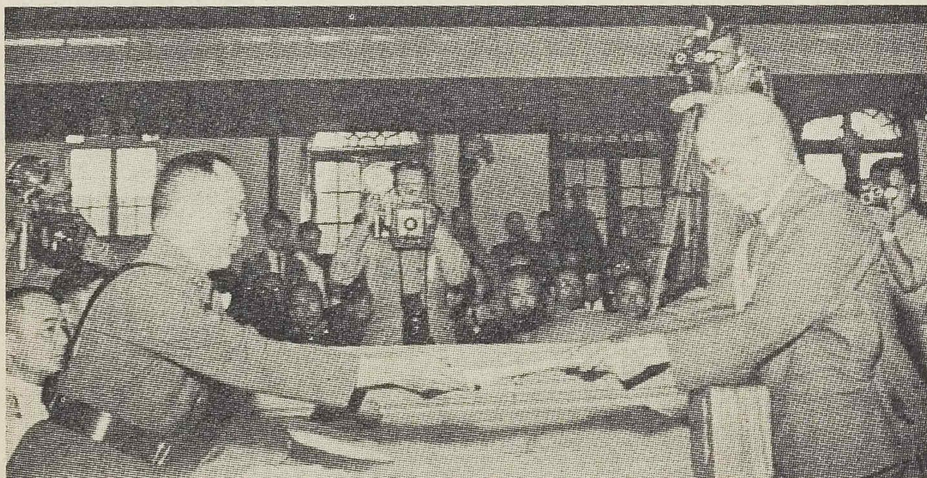
11-11-1941. Gebaseerd op informatie van de luisterdienst waarschuwde Frank Knox, Min. v. Marine voor de dreiging in de Pacific. De Vs Ambas-

sadeur in Tokyo Joseph C. Grew waarschuwde op zijn beurt voor een ploselinge aanval van Japan naar het zuiden.
14-11-1941. De speciale gezant Saburo Kurusu arriveerde in Amerika om de Japanse Gezant de Admiraal Kichisaburo Nomura bij te staan in de laatste poging om de vrede te bewaren.
17-11-1941. De Japanse Gezanten boden te Washington Cordell Hull de "minimum eisen" aan. Tevens het verzoek vertraging te voorkomen in de beantwoording aangezien dat verstrekkende gevolgen kon hebben.
22-11-1941. Intussen is de Operations Order Nummer 1 bekend gemaakt aan de vloot, en de "Kido Butai", de Pearl Harbor Carrier Striking Force werd verzameld in de Inland Sea. Het was een formidabele armada.
25-11-1941. Op politiek terrein werden de Amerikaanse tegeneisen bekend gemaakt. De tegenstellingen waren niet te overbruggen. Laat in de middag vertrok de Japanse vloot vanuit de Tankan Baai in de Koerillen-eilandengroep met bestemming Hawaii : 6 vliegdekschepen, 2 slagschepen, 3 kruisers, 8 destroyers, 3 tankschepen en een supply-schip. De Japanse Gezanten kregen opdracht door te gaan met onderhandelen om geen schijn op te wekken dat Japan de onderhandelingen wenste af te breken. In Ned. Indië kreeg de Militaire Luchtvaart opdracht tot beperkte dislocatie; de jachtafdeling 1 VLG V onder commando van de 1e Lt. vl. wnr. A. A. M. van Rest vertrok naar Borneo.
27-11-1941. De onderhandelingen in Washington verliepen stroef. De Amerikaanse opperbevelhebber in Hawaii en op de Philippijnen, de Admiraal Husband E. Kimmel en de Generaal Douglas Mc. Arthur ontvingen het "Final Alert" bericht uit Washington.
28-11-1941. Commandant Zeemacht in Ned.-Indië, de Vice-Admiraal C.E.L. Helfrich ontving berichten van zijn onderzeeboten, die konvooien hadden verkend bij de Camranh-Baai in Fr. Indo-China, varende in de richting Malakka.
30-11-1941. De Legercommandant de Lt. Generaal H. ter Poorten gelastte de ML tot onverwijlde mobilisatie.
1-12-1941. Op de keizerlijke Conferentie met het gehele Kabinet aanwezig werd formeel het besluit genomen tot oorlogvoering. De Keizer sanctioneerde formeel het besluit. In Malakka en Singapore werden de Britse strijdkrachten in staat van paraatheid gebracht.
2-12-1941. De Chef Generale Staf Generaal Sugiyma stuurde het bericht aan Generaal Terauchi, Cdt. van het Zuidelijke Leger: "Hinode Yamagata": De dag waarop de operaties zullen aanvangen is 8 december! Drie en een half uur later zond Admiraal Yamamoto aan de bevelhebber van de Striking Force - ergens onderweg naar Hawaii: "Niitaka Yama Nobore": Val aan zoals gepland op 8 december!, Beklim de berg Niitaka!
Een vloot van oorlogsschepen en transportschepen voer uit naar de Golf van Siam als afleidingsmanoeuvre. Washington vroeg (naïef) wat de bedoeling was.
3-12-1941. Het KNIL mobiliseerde in Ned.-Indië.
4-12-1941. De invasievloot voor Malakka voer vanaf het eiland Hainan uit.
6-12-1941. De RAF ontdekte de Japanse convooien bij Kota Baroe op Malakka. De Japanse troepen stroomden Indo-China binnen. De Amerikaanse Codedienst onderschepte een belangrijk telegram: "Antwoord op Amerikaanse tegeneisen is negatief"! Generaal Marshall, de Amerikaanse Chef van de Generale Staf waarschuwde de leiding op Pearl Harbor. Pres. Roosevelt zond een persoonlijk telegram aan Keizer Hirohito.
7-12-1941. Het eerste Britse vliegtuig werd door Japanse jagers boven de invasievloot neergeschoten. Het was een Catalina van het 205 Sqd van de RAF.

Onderstaand stukje is ontleend aan de "Locomotief" uit 1942 te Semarang en werd ons toegezonden door de Heer H. J. Verplak.

DE OORLOGSHUWELIJKEN

Naar wij vernemen, werden er Donderdagmorgen- en middag in totaal zeven-en-twintig OORLOGSHUWELIJKEN te Semarang gesloten. Vrijdagmorgen werden er nog twee huwelijken gesloten.
Niet alleen voor de jong-gehuwden, maar ook voor den ambtenaar van den burgelijken stand is Donderdag wel een heel bijzondere dag geweest.
Hij was tot laat in den middag in den weer, maar hij bleef zijn arbeid met groote opgewektheid verrichten. Hij verdient ongetwijfeld den dank van onze oorlogspaartjes, aan wie het stellig niet moeilijk is gemaakt met allerlei formaliteiten, zoals onder gewone omstandigheden gebruikelijk is.
Op de meest ingewikkelde dingen wist de ambtenaar raad en zoo kon het gebeuren, dat er op één dag meteen zeven-en-twintig huwelijken werden gesloten......
In een toespraak tot de jonge paren wees de heer Verplak - zoo heet de ambtenaar - op de bijzondere omstandigheden, waaronder de betrokkenen zijn getrouwd.
Een van de wetsartikelen zegt: "dat de vrouw den man moet volgen, overal, enz " Dat zal nu moeilijk gaan. Maar de hereniging zal - laten wij hopen - spoedig plaats hebben. Vrijdagmorgen hebben Semarangs oorlogsbruidegoms hun oorlogsbestemming gevolgd. Vol goeden moed.
Laten wij het - zoals het Bat. Nwsblad terecht opmerkt - Jan de Hartog in het indrukwekkend boek "Hollands Glorie" nazeggen:
Hou je taai, jongens, wat er ook gebeurt, en wat de buurvrouw ook mag kletsen, hij komt weerom!"

Het einde van het Japanse avontuur in China 1945: Generaal Neiji Okamura overhandigt het capitulatie-document aan Generaal Ho Yung-Ching.

Er kwam geen antwoord op het bericht van Roosevelt. De Japanse Gezanten in Washington vroegen audiëntie aan bij Cordell Hull. Dit werd toegestaan voor het tijdstip 13.15 uur. Zij kwamen om 14.05 uur aan (50 minuten te laat) Cordell Hull liet hen 17 minuten wachten. Hull ving op dat tijdstip de melding van de aanval op Pearl Harbour. De Gezanten werden onmiddellijk bij Hull binnengelaten. Nomura overhandigde hem het Japanse slotantwoord op de Amerikaanse voorwaarden voor de vrede in de Pacific. Hull las ernstig het mengel-

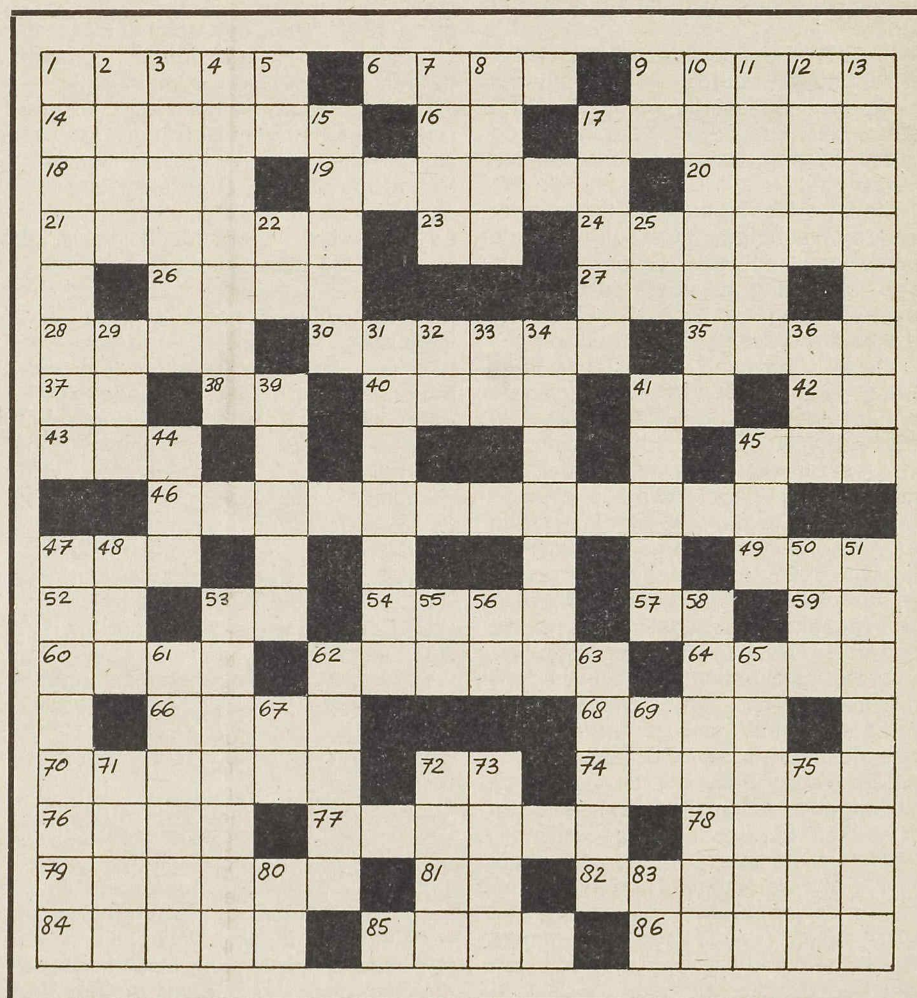
(lees verder volgende pagina)

TUSSEN NIETS DOEN EN SLAPEN

Een puzzle oplossen en een puzzle maken, daar zit net zoveel verschil in als tussen spekkoek eten en spekkoek maken. Voor de eerste bezigheid legio liefhebbers, voor de laatste was het lange tijd zoeken. Tenslotte maakte Rob Vunderink (Hollandse jongen notabene) deze Tong-Tong puzzle. Met veel Indonesische en veel moeilijke Nederlandse woorden, dus woordenboeken erbij puzzelaar!
Attentie! Voor de Indonesische woorden is de oude spelling gebruikt.

OPLOSSINGEN (op een briefkaart graag) moeten uiterlijk 22 februari binnen zijn op de redactie, Prins Mauritslaan 36, Den Haag.

Wat U er mee kunt winnen?
Vier gelukkigen onder de goede oplossingen ontvangen een waardebon van *f* 25,—, te besteden bij onze boekhandel of toko. De uitslag wordt bekend gemaakt in het nummer van 1 maart a.s.
Als deze puzzle lakoe blijkt, gaan we er in de toekomst mee door.

Horizontaal:

1. geduld (Ind.) 6. winkel (Ind.) 9. per dag 14. heilstaat 16. soort verlichting 17. spijl 18. zanggroep 19. aard 20. soort klei 21. speler in orkest 23. trekdier 24. meisjesnaam 26. Griekse letter 27. gestorven 28. melkklier 30. evenmens 35. zeer grote vlinder (Ind.) 37. pers. voornaamwoord 38. voorzetsel 40. gehoorzaal 41. in orde (Eng. afk.) 42. voegwoord 43. Iers leger (afk.) 45. nauw 46. leegloper 47. bundel 49. stuf 52. bijwoord 53. paardeslee 54. koker 57. zonnegod 59. familielid 60. groot ongeluk 62. zegeteken 64. luizeei 66. Brits eiland 68. gezond verstand 70. Noors natuuronderzoeker 72. spil 74. opdracht, onderpand (Ind.) 76. kleine kinderen 77. zwerven (Ind.) 78. meisjesnaam 79. bijwoord 81. uitroep van afkeer 82. berucht 84. kweek 85. namens (Ind.) 86. niet stevig (van huizen, schepen; Ind.)

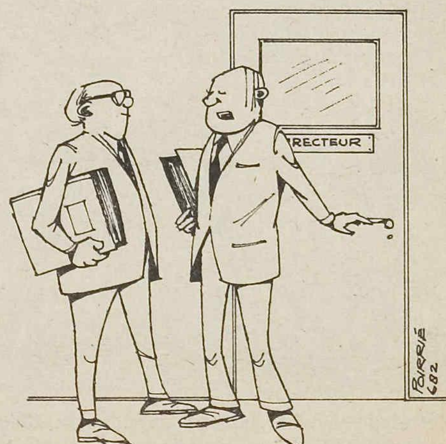
Verticaal:

1. grootste stad van West-Java 2. ringvormig koraaleiland 3. vaartuigje 4. van te voren (Lat.) 5. Republik Indonesia (afk.) 7. jongensnaam 8. karwei 9. doctor (afk.) 10. gereedschap voor palingvangst 11. meisjesnaam 12. vogel 13. stad op Java 15. stamper (Ind.) 17. stap 22. stil! (uitroepteken) 25. afdeling van onderwijs (afk.) 29 inwoner van Europa 31. dier dat zich voedt met vlees van lijken 32. uitroep van pijn 33. kenteken van buitenlands motorrijtuig 34. schatting 36. onbepaald voornaamwoord 39. verward, zinneloos (Ind.) 41. marterachtig roofdier 44. voegwoord 45. zeer 47. nors kijken (Ind.) 48. bid (Lat.) 50. familielid 51. zon (Ind.) 53. Godsgezant 55. meisjesnaam 56. bijwoord (Eng.) 58. muziekterm 61. eenheid van tijd 62. vaalgeel worden 63. bijwoord 65. koning in het land der blinden 67. neon (afk.) 69 eminentie (afk.) 71. jongensnaam 72. bijbelse naam 73. meisjesnaam 75. zangstuk 80. en (Lat.) 83. opgenomen geld (afk.)

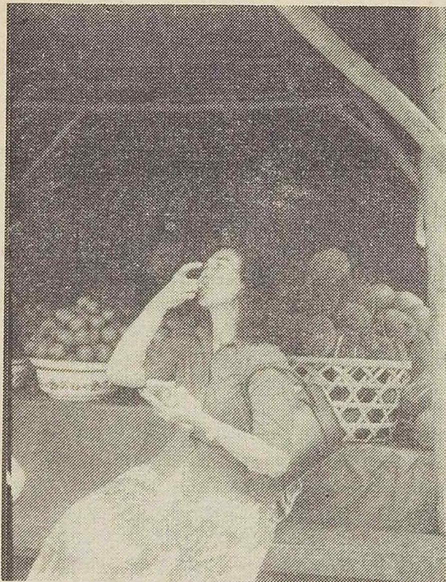
(Vervolg: "Beklim de berg Niitaka")

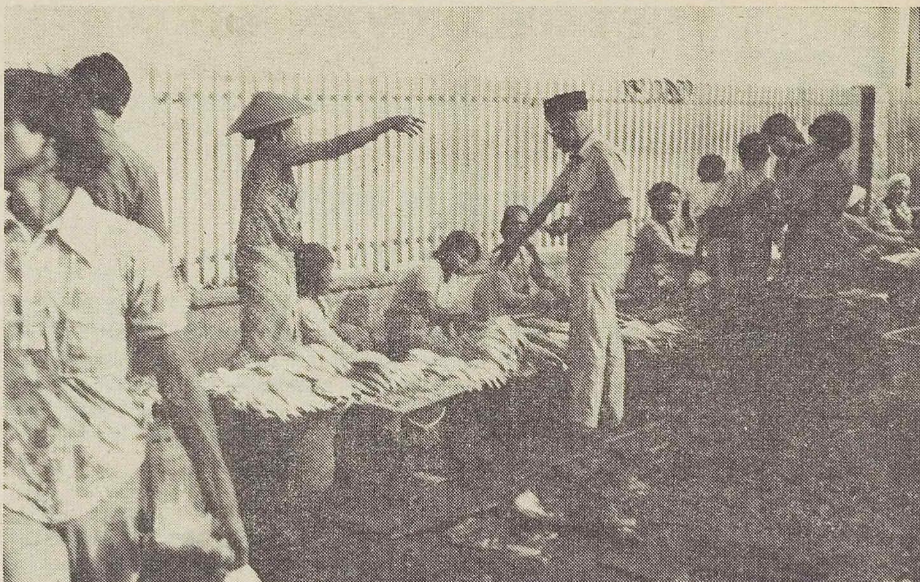
moes van beledigingen en valse verklaringen. Toen wendde hij zich tot de Japanse Ambassadeur en antwoordde met vernietigende woorden die huns gelijke niet hadden in de geschiedenis van de diplomatie. Met een stem, verstikt door woede, zei Hull: " In alle vijftig jaren van mijn openbare ambtsvervulling heb ik nog nooit een document gezien dat zo dicht bezaaid was met zulke infame leugens en verdraaiingen op zo'n grote schaal dat ik me nooit heb kunnen voorstellen dat er een regering op deze aarde in staat zou zijn om ze te uiten". - Zonder een woord te spreken gingen de Japanners weg.
8-12-1941. Om 01.45 's nachts landden de Japanse troepen nabij Kota Baroe op het schiereiland Malakka. Het was oorlog in de Pacific!

O. G. WARD
Lt. Kolonel Klu. b.d.
Medewerker Sectie
Luchtmachthistorie

"... als je nagaat, dat hij z'n Hollands pas op de boot hierheen heeft geleerd."

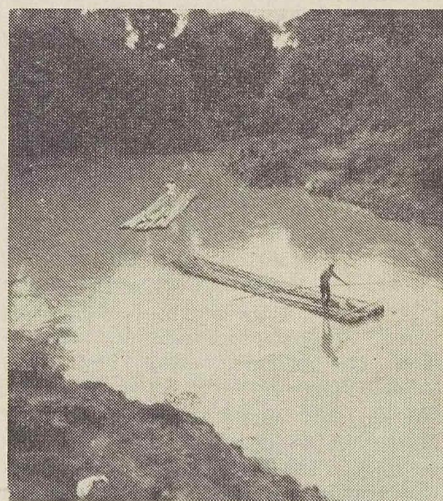

Weerzien met Indonesië FOTO SERIE

Weerzien met oude plekjes, oude gewoonten, daarop ligt bij alle ingezonden foto's het accent. Daarom zijn deze plaatjes uniek, ze vertellen ook zonder woorden waar en wat de fotograaf of fotograve het liefste "weerzag", wat hij als hernieuwde herinnering wilde meenemen straks. Als we de foto's klokje-rond volgen:
Truus van Reyn deed zich uitbundig tegoed aan markisa aan een vruchtenstalletje in Den Pasar, terwijl de heer Salomons gefascineerd raakte bij de visafslag in Pasar Ikan en zelfs de morsige grond voor lief nam om dit plaatje te schieten.
Welk reisbureau organiseert een tochtje per bamboevlot op de rivier in Serang (Bantam)? Hoeft niet, Jim van Hall zocht zelf zijn jeugdherinnering op. Terwijl de familie Vijsma liever met wat schoner en warmer water te maken had. Geen beter remedie tegen vermoeide kaki's dan de warmwaterbronnen bij Tjiater, je kunt daarna weer uren lèntjèr!
Toch even ook de inwendige mens versterken met een portie zalige soto-mie. Zo klaargemaakt, zo op gediend, inclusief bediening, mevrouw van Hall! Op uw gezondheid. En wat dessert toe, gerijpt en nog rijpend in de zon. Limoen en djadjan ister ook. (foto Ottenhoff). Geniet en laat andere lezers meegenieten van uw reis naar Indonesië!

Win een prijs van *f* 50,— met Uw vakantie-foto's uit Indonesië. Stuur ze naar Tong-Tong waar om de 3 maanden de leukste en origineelste foto's worden uitgezocht en gehonoreerd. Liefst zwart-wit afdrukken of scherpe, gekontrasteerde kleurenprints.

HET GELUK VAN HET JAGEN

"De jacht behoort tot het zuiverste repertoire van het menselijk geluk"
José Ortega Y Gasset.

"Schoten in de nacht"

Herinneringen aan een jachtpartij in Suriname

Zo maar een verhaal, een terugblik over jagers en de jacht in een ruig en ondoordringbaar oerwoud, zoals wij dat hebben gekend in Indonesië - opgedragen aan alle lieve en moedige dames, die ons hebben bijgestaan, thuis of tijdens de ontberingen en vreugden van de jacht. Een "eresalvo" aan de Indianen Popke, Sabajo en Josef en anderen, die onze jachtploeg tot het laatst trouw bleven.

Het begon iedere woensdag bij één van de jagers thuis met een koempoelan waar besproken werd, op welke "streek" het kompas in het weekend moest wijzen. Wie neemt sambal goreng mee, wie de rum en whiskey (als desinfectant hoor!), maar ook wie extra 1 buck high power of nr. 2 long range.

Wel of geen visnet, slapen in hangmat of tandoe. Sangongan maken of lopen met de koplamp, of in de corjaal tot diep in de nacht de rivier en kreekjes op- en afvaren. Gelukkig werd tijdens deze gedachtenwisseling nooit geruzied. Steeds werd door één van de leden de oeroude spreuk herinnerd: "Allah, waar wij ook gaan jagen en wat wij ook meenemen...... (djangan loepa, het geluk, dat het mooiste repertoire... uit Tong-Tong") Hoe vaak werd op zo'n bespreking niet reeds de kidang gevild of de vis gepanggangd, die nog in vrolijke vrijheid leefde?

Vrijdagmiddag werd de barang ingeladen en al het tuig nog eens goed geinspecteerd, want panne op de weg of op 't water betekende kilometers djalan of met de pagaai verder. Op die tochten zag je soms in geen uren mensen. Na vaak een vermoeiende, doch opwindende tocht werd het jachtgebied bereikt. Iedereen was blij de benen weer te kunnen strekken. Vlug werd de auto of corjaal uitgeladen en met "vrouw en macht" gewerkt aan de plaats, waar het kamp moest komen; hout gehakt voor het kampvuur, dat vooral de vampiers op afstand moest houden, de petromax en de kokolampoes gevuld, voor de straks in het kamp achterblijvende dames. Met een goed rokende obor werden de vaak lang niet bewoonde kampen uitgerookt om de eventueel aanwezige slangen en tarantula's te verjagen. De pan met rijst stond op de primus te pruttelen en de meegebrachte sajoer sudderde op het houtvuur. Onder het genot van een whiskey on the rocks of rum-coke (als "tegengif" voor slangebeten en (malaria)- muskieten!) maakten de heren zich gereed voor de safari. Er werden ploegen geformeerd, een loop- en een vaarploeg, die tevens voor vis moest zorgen. Wanneer de duisternis was ingevallen en de typische geluiden van de fauna in allerlei toonaarden begonnen, vertrokken de groepen, nagefluisterd door de dames...... slamet, goede jacht, awas slang, terugkomen met hert en vis loh......! Ja, ja, denk maar aan geluk...... en nog even het kresek-kresek van droge bladeren en alang-alang, en brmm van de buitenboord, het wegsterven van het monotoon oeng......

De jacht was begonnen - voor mens en dier!

Keuvelend bleven de dames rond het kampvuur, de parang vaak als enig wapen in handbereik, plannen te maken voor de saté van de tjelengmuis of boemboe bali van een tapirbiefstuk. We maken morgen maar pindang van de anjoemara, of gaan we de toekoenari gewoon goreng. Ach, een jagersmaag is gauw gevuld, we maken maar moksi alesi. Wil je nog een sherry, goed tegen de kou, of liever koffie? Hoor... een schot. Van die kant, neen van achter die heuvel... nog één, nog één. Die zijn van de corjaalploeg...... ssst, wat is dat...... vlug die flashlight ......apa itoe...... ogen...... grote ogen. Eén van de dames merkt fluisterend op - misschien wel van een bushmomoh, volgens Frits hier veel loh. Geef hier die parang, jij een brandend stuk hout. Te erg die lui, laten ons zitten zonder één caliber 16 of tjies. De dame, die in de hangmat lag te denken aan de orchideeën en andere plantjes die zij morgen zou gaan plukken, kreeg het ineens koud en trok de gestreepte deken tot over haar oren. Op een afstand van ± 30 meter stond een tapir rustig de toppen van de vegetatie vóór hem af te knabbelen. Zullen we maar in de hangmat kruipen, we hebben nu toch de schoten al gehoord. Nog even sloeg de tapir het gezelschap gade, niet begrijpend waarom die wezens hem in het zonnetje zetten, draaide zich om en liep al blazend in de richting van de rivier. De petromax werd even bijgepompt en één voor één kropen de dames in de hangmat. Ze konden de slaap niet vatten en luisterden naar de geluiden in het oerwoud. Bij tussenpozen riep een luiaard en nachtaap zijn ega. Het geplons van jagende pirengs of een op de loer liggende kaaiman hield hun wakker. Een krijsende kraw-kraw kondigde de komst van de loopgroep aan. Boek......boek ...... klonk het, als teken dat het geluk meezat. En......? Boleh, zeg een hert en een hei.

Jullie zullen wel dorstig zijn; wil ik wat inschenken? Chris, schenk jij de whiskey in, dan zal ik de koffie warm maken. Popke nam vluchtig een slok en begon meteen het geschoten wild "panklaar" te maken. Een ieder bleef buiten de lichtkring van de petromax. Het gezoem en licht trok veel belangstelling van wespen en mampieren. En Tambing, hoe was de jacht? Wah, we hebben pech, eigenlijk twee herten, ik geschoten, ga kijken - ister niet. Nou ja, andere keer beter.

Niet lang daarna het oeng...... van een naderende corjaal;lichtflitsen over de met mist bedekte rivier, dan het rinkelend geluid van de ketting waarmee de corjaal op de oever werd getrokken. Roland, de jongste, bracht de wapens en een goeniezak, die voor een kwart gevuld was met vis naar één der pinahutten en kwam met twee heren terug om de tapir van ongeveer 250 kg uit de corjaal te tillen. Dit was altijd een belevenis. Bijgestaan door de dames, die met zaklantaarns op een veilige afstand stonden bij te lichten, werd de boskoe op de kant gesleept. Een beetje uit de buurt van Cor, dat beest zit vol koeparies. Het is geen plezier zo'n beest aan te raken, want haast de hele ploeg kan

vertellen over de beet van deze tjaplaksoort. Maanden heeft men dan nog de prettige herinnering aan zo'n tapiravontuur. Pas diep in de nacht zocht een ieder z'n tampatje op, het einde van de jacht. Jammer genoeg kwam aan alle avonturen een eind. Op 25 november 1976 moest het vrije jagersleven ophouden door vertrek of terugkeer naar een "jachtige wereld". Nog even zagen we ver beneden ons de vertrouwde jungle, waar we jaren door "gewrongen" hebben, doch ook de vreugden en het geluk hebben mogen smaken, zoals alleen jagers dat ten deel valt. Ieder voor zich sloot één oog ten afscheid - met de gedachte - daar beneden...... en wij...... "ouwe maten"...... en misschien nog eenmaal met de caliber 12 of 16 in de hand door die "schatkist van de eeuwigheid", die oerwoud heet. Wie weet......

E.V.

TOELICHTING OP BENAMINGEN:

Sangongan = stellage van hout of hangmat in een boom.
Corjaal = boot van uitgeholde boomstam (niet zeewaardig) veel gebruikt door Bosnegers.
Pagaai = roeispaan.
Vampiers = bloedzuigende vleermuizen; beet kan hondsdolheid veroorzaken.
Kokolampoe = petroleumlamp.
Tarantula = Z. Am. bos- (vogel) spin; halfgiftig.
Anjoemara/Toekoenari = Z. Am. roofvis.
Moksi Alesi = (mixed rice) rijst gekookt met zoutvlees, bonen, gerookte vis.
Pirengs = de alom bekende piranha's; veel voorkomend in de rivieren en kreken.
Kaaiman = kleine soort krokodil.
Kraw-kraw = watervogelsoort, ook wel boomeend genaamd.
Mampieren = heel kleine vliegjes, die bij vloed extra agressief worden. Bij een steek lang brandend-jeuk gevoel.
Pinahut = Pina, een palmsoort. De bladeren worden gebruikt als dakbedekking.
Koeparie = teek.
Hei = Z. Am. haas, loopt alleen 's nachts -gewilde prooi van jaguars en kleiner tijgersoorten.

T.O.V. NIEUWS

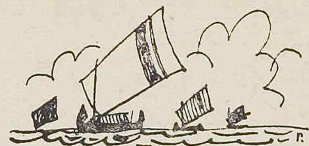
De Tropische Ontspannings Vereniging viert dit jaar haar eerste lustrum en wil dit heugelijke feit groots vieren. Het bestuur heeft daarom ter gelegenheid hiervan een dansavond georganiseerd in de Brabant-Hallen te 's Hertogenbosch, op 19 maart a.s. van 20.00 tot 02.00 uur.
Kaarten hiervoor uitsluitend telefonisch te bestellen tot 1 maart. Kosten: p. pers. *f* 10,—; jeugdigen van 10 tot 18 jr. *f* 5,—; leden gratis toegang. Inl. Mevr. R. Schuin, tel. 04108 - 3949.

RECTIFICATIE

In het artikel "Dokter in Ruteng" (TT 1 dec. 1976, pag. 18) is een vergissing geslopen. De naam van het betreffende artsenechtpaar is: **van Groenendael** in plaats van Groenedael.

Brief van het Amandeleiland

Door Rini Carpentier Alting

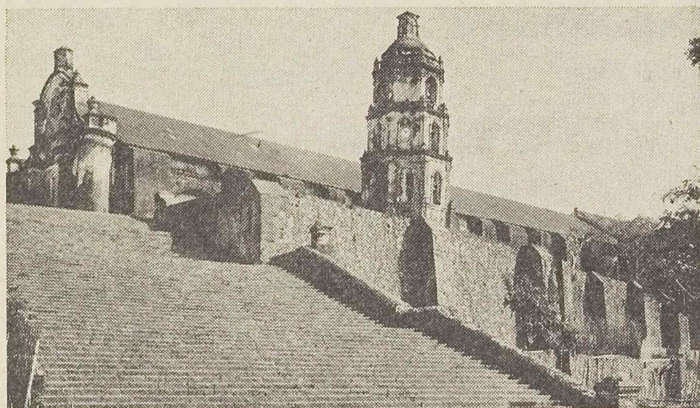
Wat is er van de gorita geworden?

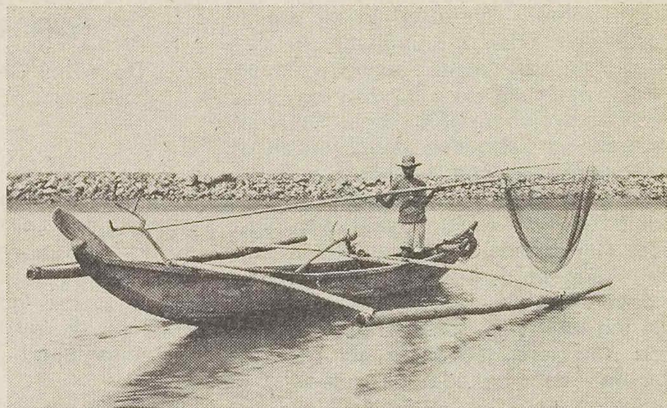
Wat is er met de gorita gebeurd? Bestaan ze nog, worden ze nog gebruikt? En waar komen ze eigenlijk vandaan? Het woord klinkt Spaans, of Portugees, misschien? In het Spaanse woordenboek speurend, (zoals de meeste woordenboeken gebrekkig) kwam ik niet verder dan 'gorila', wat dat is weten we allemaal en het woord 'gorino', dat speenvarken en aanverwante artikelen en begrippen betekent. Ik zal het toch eens aan Francisca vragen, en als zij het niet weet, dan misschien haar moeder.

Lang geleden, toen de eerste baby op komst was, is me het volgende verhaal verteld, door een goede vriend nota bene, die een zeer scherp oog had voor vrouwelijk schoon.
Deze jongeman dus, was tijdens zijn Hollandse studententijd, met vacantie naar België gegaan en, hoe kan het ook anders, daar ontmoette hij twee charmante zusjes. Beiden waren zeer de moeite waard, rank en slank, Frans-vlot en misschien nog veel meer. Hoe dan ook, de knappe Nederlandse student werd uitgenodigd om eens bij hen thuis te komen, alwaar chère Maman hem beslist graag wilde ontmoeten. Hij kreeg het adres, ergens in de betere villawijken van een grote stad, waar hij een dag of wat later vol verwachting aanbelde. Hij werd hartelijk ontvangen, meegetroond naar de tuin waar Maman onder de seringen zat, met de thee.
Maman bleek nog veel mooier en liever dan de zusjes en na de thee, taartjes en wat er zo allemaal bij hoort, maakten ze een wandeling door de parkachtige tuin. Voorop de lieve Maman met een van de meisjes en het ontging de jongeling niet dat Mama een bijzonder fraai figuurtje had, waarmee zij zich gracieus langs lanen en bloemperken voortbewoog.
Nu brandde de student van verlangen Maman een groot compliment te maken, zodat hij naast haar ging lopen om zonder dralen zijn bewondering te uiten. Maman hoorde het met welgevallen aan, tikte hem schalks tegen zijn wang en zei: "Dat komt door de gorita Javanaise. Als je uit Indië komt moet je toch weten wat dat is."
Toen nog niet op de hoogte van zelfs maar het bestaan van de gorita Javanaise, laat staan het uiterlijk ervan, of de werking, kreeg hij een verhandeling over het onderwerp te horen, die blijkbaar diepe indruk heeft gemaakt, want jaren later kon hij er nog alles over vertellen.
Na iedere zwangerschap had Maman de gorita Javanaise gebruikt, dag en nacht, maanden lang zelfs. Iedere morgen na het bad, was zij in bed, òp het sluitlaken gaan liggen en met krachtige hand had haar gedienstige alle 36 (?) slippen van de gorita strak aangetrokken en vervolgens stevig vastgeknoopt. Hierdoor werd alles wat maar enigszins uit zijn voegen was gedrukt of losgeraakt, weer ferm vastgesjord. 's Avonds, voor het slapen gaan, werd het bindwerk herhaald, en ziet, het resultaat loog er niet om, Maman mocht er zijn, nòg slanker dan haar dochters!

Op aandringen van mijn moeder, de baboe en de kokkie en na dit stimulerende verhaal over de gorita Javanaise heb ik indertijd mijn afkeer van dit middeleeuwse martelwerktuig overwonnen en het na iedere baby nog maanden gedragen. Het zou verkeerd zijn te beweren dat het een genoegen was. Thuis, in Indië, was het best te doen zolang je je maar heel kalm hield en je niet intensief hoefde te bewegen. Later, in Nederland, heb ik me steeds weer braaf in de gorita laten verpakken, als een rups in een dwangbuis, maar door de drukke huishoudelijke werkzaamheden, bleef het geval helaas nooit goed zitten, en na verloop van een paar uur moest je weer helemaal uitgepakt worden, omdat de cocon tot onder je oksels was opgekrumpeld. Het was om er wanhopig van te worden, tot het slimme idee opkwam er een afknoopbaar kruisje aan te maken. Toch bleef het een onding, maar de aanhouder wint, wie mooi wil zijn moet pijn lijden en geduld wordt soms toch wel beloond want ziet, Lilian's prachtige batikrokken worden met succes geshowed in de straten van Amandeltjesstad, waar men toch wel het een en ander gewend is. Allemaal dank zij de Gorita Javanaise. Wie heeft deze 'foundation' indertijd uitgevonden, waar komt hij vandaan en hoeveel eeuwen bestaat de gorita al?

Manilla doet je aan Indië denken

Links: een van de talloze gebouwen die aan de Spaanse tijd herinneren. Rechts: Vissen op een van de vele riviertjes.

Manilla ligt niet zo ver hier (Nrd.-Borneo) vandaan, slechts 1 uur en 40 min. vliegen. Het is wel een belevenis. Als je denkt, dat daar Spaans gesproken wordt, dan heb je het mis! Alles spreekt Engels. Oh ja, er herinnert nog veel aan de Spaanse tijd, de gebouwen en aanleg van de stad en de kleine tokotjes, maar er doet ook veel aan Indië denken. Spreekt het eiland Luzon, waarop Manilla ligt, Engels, het grote Zuider-eiland Mindanao, dat ook meer moslims is, heeft een andere taal, dat ook veel maleise woorden bevat. De taal heet Bagayo geloof ik. Anyway, er is daar veel bekends in de spreektaal. Maar er zijn ook andere bekende dingen voor ons uit Indië. Neem bv. zo'n ijs-karretje, waar ze zelfs es-poeter in maakten in diverse kleurtjes en smaken. Verder bekende dingen in snoep, zoals de manisan asem! En natuurlijk de vruchten, alhoewel ze dan andere namen hebben; de doekoe, srikaja, of zuurzak, maar de pisang, mangga's, mangistan, ananas en papaja zijn hetzelfde geheten. Men loopt op sepatu's of bakiali's.

Wat je in Manilla meteen opvalt in het stadsbeeld zijn de vrolijk gekleurde en geverfde opgetuigde jeepney's. Net als in Jakarta de demmo's. De betjah is daar voorzien van een motorfiets náást het vervoersbakje! De soort sado's die alleen, vanwege het drukke autoverkeer in de "beneden" stad mogen rijden en daar calasas worden genoemd. De taxies zijn ook al bont ge- en beschilderd met allerlei namen: zoals Manilla Beauty, Manilla Espress, etc. Je hebt natuurlijk goede, maar ook oude taxies, en die zijn dan ook betoel-betoel oud. Deuren (portieren) gaan amper open, alleen de chauffeur kent het foefje die te openen, en je zit meer op de veren dan op een zacht kussen. En dan het rijden! Soedah, net als in Jakarta! Elk gaatje tussen de auto's worden meteen opgevuld, en dan stopt men ook nog beleefd om die indringer gelegenheid te geven erin te komen!

Zo zaten we eens, na in een van de moderne satellietsteden gewinkeld te hebben en op weg waren naar Manilla-city in een regenbui!! Dat was om vier uur 's middags, maar 't was zo donker als 's avonds zes uur. En het verkeer kroop! We deden er een dik uur over om huis te komen! En dan maar onweren en weerlichten. Je hield je hart vast, vooral als je ziet hoe de electrische draden nog echt ouderwets langs de straten bengelen!

Dat we ook trips naar buiten hebben gemaakt, is logisch. Zo zijn we in het plaatsje Las Pinas geweest en hebben daar vol bewondering staan kijken en luisteren naar het bamboe-orgel, gebouwd door een deskundige priester (Pater Diego Cera) voor zijn parochie in 1816 -1824. Verder naar de bekende Taal vulkaan, die pasgeleden in het nieuws heeft gestaan, vanwege zijn eruptie. Die vulkaan ligt in een meer, dat begrensd is door weer lagere bergen, en die bergen liggen op hun beurt weer in een meer, waarin een kleine kegel, een vulkaan, die "dood" is.

Een trip langs watervallen (à la Indië), rijstvelden overal, ja daarin herken je je eigen land weer! En dan het vissen op de rivieren...... ook dat heb ik vroeger wel gezien in Atjeh. Een groot vlot met een huisje erop, aan de ene kant, en een groot visnet aan vier staken aan de andere kant. Dat net laat de visser in het water zakken. Het wordt na een uur of wat weer opgehaald, vol met grote udangs, en vis. En de verkoop van die vis gaat heel grappig. De visserman heeft zijn vangst in manden voor zich. De kopers komen, keuren en fluisteren de eigenaar hun weloverwogen prijs in het oor. Diegene, die het hoogste bod heeft gefluisterd, krijgt de vangst. Niemand weet dus wat zijn rivaal voor de vangst heeft geboden, alleen de visser. Wat ik ook nog nooit heb gezien: hoe men daar de klapperbomen plant. Vrij grote planten worden gewoon overgeplant. En tot mijn verbazing groeien ze ook nog vrij spoedig! Hele stroken voor nieuwe aanplantingen of langs zee-boulevards worden zo vlug groen!

En het eten? Ook daar vindt je natuurlijk veel bekends terug. Ik heb vooral genoten van de ajam panggang. Zo maar aan een stalletje de kippenpart oppeuzelen, die van het vuur komt! Zalig! Een soort satee, maar het vlees wordt eerst al wat voorgepanggangd, zeker om het goed te houden!! De gevulde bandeng, daar Bangoes genoemd, de kleine (rauwe) ikan bilis; je zou zweren een jonge haring te eten! Gezwegen nog van de grote udangs en kepitings! Het lekkerst vond ik de babi panggang, (guling zouden ze, geloof ik, in Bali zeggen). Zo'n heel speenvarkentje aan het spit! Ze eten alleen niet zo heet als wij, maar smakelijk is het wel!

En wat het dansen betreft...... Toch elementen van westerse invloed. Persoonlijk vind ik de dans tussen die bamboes het leukst, de Tinikling! Ikzelf heb mijn enkels er maar niet aan gewaagd; lijkt me wel pijnlijk als je net even uit de maat raakt en dan kedjepit raakt tussen die twee bamboes, want het gaat hoe langer hoe sneller! Maar de bamboe kent men ook als muziek-instrument, net als de angklong bij ons!

En zo zijn er vele dingen, die je verrast weer doen denken aan ons eigen Indië vroeger, zij het onder een andere naam.

Veel te vlug zijn die vier dagen om. Je wilt best wat langer blijven om meer te ontdekken, maar dat gaat niet. Enfin, wie weet een volgende keer?

J. KUYPERS.

Spaans is, (als wij de geachte inzendster even mogen aanvullen) in wat men noemt de "betere kringen" in Manilla nog altijd lakoe; de elite zendt haar kinderen naar Spanje ter afsluiting van opvoeding en onderricht. Is dat om financiële redenen niet mogelijk, dan

(lees verder volg. pag., 1e kolom onderaan)

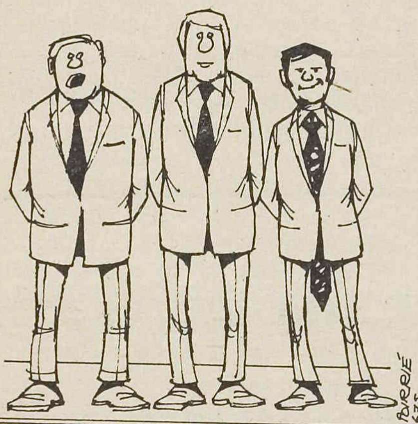
Indonesisch leren van Tante Koes (V)

MOTOR PECH	MOBIL MOGOK
- Verroest! Waarom wil hij niet aanslaan? Wat is er nu weer?	- Sialan ! Kenapa tidak mau nyala? Apanya ini lagi?
- Misschien is de accu zwak.	- Barangkali accunya suak.
- Ik geloof het niet. Probeer maar te slingeren.	- Saya kira tidak. Coba saja dislinger.
- Okay. .... Ben je klaar? Geef gas! grek - grek - grek - grek...... Verroest! Hij slaat niet aan!	- Okay...... Sudah siap? Digas ! grek - grek - grek grek ...... Sialan! nggak mau nyala!
- Je slingert niet krachtig genoeg. Laat maar duwen, zeg!	- Kamu kurang kuat nyelingernya. Dorong saja deh!
- Een ogenblik. Ik zal een betjakkerel zoeken...... Help te duwen, Pak.	- Sebentar! Saya cari tukang becak......... Tolong dorong, Pak!
- Tjek këk këk...... tjëk këk këk..... Tjëk këk këk...... rrrreeëngg !	- cek këk këk...... cëk këk këk ......cëk këk këk...... rrrreëngg.
- Door duwen, Pak. Ja...... genoeg. Dank je wel. Hier ......om sigaretten te kopen. Honderd rupiahs verwisselen van hand.	- Dorong terus, Pak! - Ya...... cukup! Terima kasih. Nih buat beli rokok. Uang seratus rupiah pindah tangan.

menyala = het aangaan van een licht.

deh = uitroep. Hier betekent het maar zoals in laat maar, neem maar

poirrié

WIE VAN DE 3 ?

"Ik ben Ventje Krupukudang, eigenaar van een Warung Keliling."

(Vervolg: "Manilla")

is er altijd nog het Spaanse Jezuïten-college in Manilla, Santo Thomas. De lingua franca is het Tagalog, te vergelijken met ons z.g. pasar-Maleis, en net als in Indonesië zijn in diverse regio's streektalen het overheersend medium.
Natuurlijk wint het Engels (Amerikaans) als tweede taal veld, zoals b.v. ook in Indonesië het geval is. Spaans is de cultuurtaal, Engels de handelstaal. (Red. T.T.)

DIE VREEMDE WOORDEN!

Een lezer, wiens naam wij niet kunnen ontcijferen, verzoekt ons wat royaler te zijn met de vertaling van woorden uit de Bahasa Indonesia, die niet algemeen bekend worden verondersteld. Sommige medewerkers doen dat ook zonder dat wij het hen verzoeken, andere zijn karig met hun vertalingen, blijkbaar in de overtuiging verkerende dat de "Indische" lezer daar zelf voor kan zorgen.
Het ging in dit geval om drie woorden in de reisbrief van Bartman, gepubliceerd in TT van 1 december jl. die de lezer moeilijkheden bezorgd hadden en dat verbaast ons niet: hij was in Indië vóór zijn pensionering "olieboer" en vanzelfsprekend niet op de hoogte van spécifieke termen. Voor alle zekerheid dus hierbij de vertaling: legèn is ongegist palmsap; siwalan is een vrucht en dawet het algemeen bekende en geliefde tjendol, U weet wel, van die glibbertjes! Hoe wij tjendol zouden moeten vertalen weten wij echt niet, maar wij hopen dat ook onze lezer toch wel weet wat dàt is! Voor wie het interesseert, ons woordenboek vertaalt tjendol met "klonterstroop".

HET KERKHOF TE SOLO

Bij een bezoek aan de begraafplaats "Memento Mori" in Solo, bleek, dat men een groot deel van de begraafplaats gaat herconstrueren. Alle graven, intact of minder intact, worden overgeplaatst naar een ander deel van de begraafplaats. Het deel, dat verplaatst wordt, is gelegen aan het einde van de begraafplaats, links van de ingang.
De meeste graven zijn van Nederlanders of van Chinezen. Slechts enkele graven zijn onderhouden, de meeste verkeren in verval. Alle dingen van waarde zijn verdwenen, zoals marmeren grafplaten, ijzeren omheiningen, omlijstingen van wat vermoedelijk foto's of opschriften zijn geweest, enz. enz.
Grafkelders, waarin soms de kisten nog geheel gaaf zijn, zijn opengebroken. Ik zal trachten bij de Resident inlichtingen te krijgen, of het mogelijk is de graven van een steen te laten voorzien, voor hen, die daarvoor belangstelling hebben. Verder zal ik trachten te weet te komen, of men een register heeft met namen en nummers van de graven. Het is anders vrijwel ondoenlijk om te weten te komen, wie, wie is, want, zoals gezegd, veel gegevens zijn verdwenen, alleen namen, die in graniet gebeiteld zijn, bestaan nog. Indien U er prijs op stelt, kan ik wel een lijst maken van de namen van hen, die hier, op dit geheel verwaarloosde kerkhof, begraven liggen.
Wij kunnen bemiddeling verlenen bij het regelmatig verzorgen van de graven. De kosten zullen ca. 10.000 rp. per jaar bedragen voor onderhoud en als men regelmatig een bloemetje wil laten leggen, 15.000 per jaar.
Foto's kunnen we laten maken à raison van Rp. 500,— per stuk, reparatie van vervallen graven, volgens kostenopgave door metselaar.

D. J. VREDEVELD

Over soja en aardige fabrikanten

Onlangs kreeg ik een brief van een meneer, die vergeten was naam en adres te vermelden. Ook zijn handtekening kon ik moeilijk ontcijferen, zodat ik hem nog niet heb kunnen bedanken voor zijn vriendelijke woorden. Ik doe 't hierbij, in de hoop dat hij dit stukje onder ogen krijgt. Dank u wel meneer X.

't Ging hem o.a. ook om Crocomix, een soja-product waar hij aan gewend was en dat hij altijd in een bepaald warenhuis had kunnen kopen. Ineens kon zijn leverancier hem er niet meer aan helpen. Wat nu?
Meneer X, die zoutloos eet, maakt zich een beetje ongerust dat mede door mijn kritiek op de prijs, 't artikel uit de handel is genomen. Enige tijd geleden nl., schreef ik in T.T. dat, vergeleken met Ultra soy, Pro soy en andere soy's, Crocomix wel duur was.
Meneer X. vleit me. Ik zou er haast verlegen van worden, als ik niet wist dat niemand zich ooit ook maar iets zal aantrekken van welke kritiek ook, van mij. Misschien was 't maar een tijdelijke maatregel. Probeert u eens te schrijven, meneer X. aan SMIT'S Reform B.V. in Putten, Gelderland. Postbus 17. Dat is de importeur.
De speciaal-zaak hier heeft 't nog wèl. En op mijn vraag of Smits plannen had 't uit de handel te nemen, zei hij: Ik weet er niks van. Mocht toch blijken dat 't inderdaad niet meer wordt aangeboden, dan kunt u altijd terugvallen op de verschillende soorten die nu toch blijkbaar al wel in klein-verpakking op de markt zijn gebracht. Met name bij Vroom en Dreesman, naar ik hoor. En niet alleen de zoute soorten, maar alle. Hier in Bergen op Zoom, onze "grote stad" was 't er nog niet. Van de grootste fabriek in Nederland kreeg ik, al wel een tijdje geleden, te horen, dat T.V.P. alleen in grote hoeveelheden geleverd werd aan de vlees- en snackwaren-industrie.
Af en toe worden we ineens weer in een stukje in de krant aan soja herinnerd.
De Telegraaf van 11 oktober j.l. zegt b.v. "Bij het ten doop houden van de door de Vereniging van Handelaren in Industriële Grondstoffen uit Akkerprodukten (hè hè) uitgebrachte brochure "Soja-eiwit in de menselijke voeding", verklaarde Prof. ir. B. Krol, Directeur van 't Centraal Instituut voor Voedingsonderzoek, 't een raadsel te vinden, waarom veevoedingsdeskundigen zich eerder op de soja hebben gestort dan mensen die zich bezig houden met de menselijke voeding. Hij zal de eerste niet geweest zijn die zich verbaasde. Ik vroeg de brochure onmiddellijk op en kreeg haar prompt toegestuurd. Duur uitgevoerd; er stond niets nieuws in. Op mijn vraag waar en wanneer wij de genoemde soja-producten zullen kunnen kopen, kreeg ik maar helemaal geen antwoord. Stomme vraag!

Ze weten ook niet dat ik zelden mijn neus ver buiten de deur steek.
De enige winkel die 't hier, in Bergen op Zoom wèl verkocht, vertelde mij, enkele weken geleden, dat hij 't spul aan de straatstenen niet kwijt kon.
"Maar waarom dan niet?"
"De mensen kennen 't niet."
"Maar als 't nou overal verkocht zou worden, 't in kranten en folders werd geadverteerd, zoals bv. dat vóórgebakken brood, dan zou 't wèl de aandacht trekken. Bij Albert Heyn gaat "Eet" er toch ook in, en andere kant-en-klaar eterijtjes als kroketten e.d. waar soja in zit. Maar één fabriek vertelde mij dat T.V.P. alleen in 't groot werd geleverd aan de levensmiddelen-industrie."
"Ja...... dát is 't. Men gaat er van uit, dat de Nederlandse huisvrouw 't luiste schepsel ter wereld is en daarom al die kant-en-klaar maaltijden."
Wat hebben we toch een lieve fabrikanten. Zo belangeloos, alleen en uitsluitend voor óns gemak!
Gelooft u dat?
Als u dan "niet te lui" bent en u heeft na de overdaad van de feestdagen trek in een eenvoudige, maar lekkere en gezonde maaltijd, dan heeft mevrouw Hofhuis in Bussum een heerlijk recept voor u.

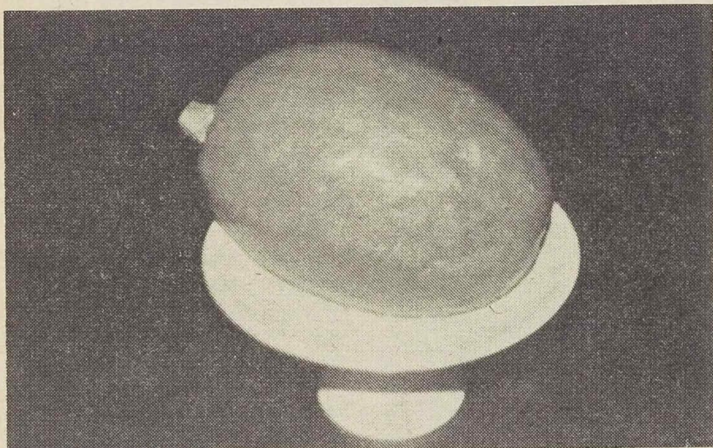
PLANTERSVROUW

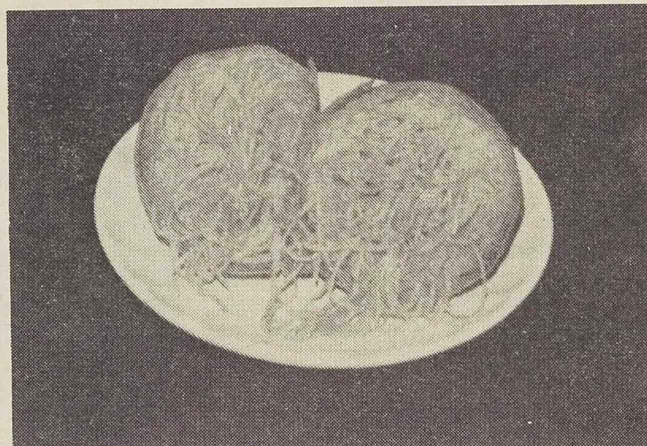
Soja-ratatouille.

2 ons soja-vleesjes of meer
1 dikke of twee kleine uien
2 teentjes knoflook
lekker veel groene en rode pepers of paprika's
1 bouillontablet
een paar schijfjes laos, wat assem, suiker en zout naar smaak.
1 eetlepel ketjap
1 winterpeen
½ pond champignons

Soja-vlees weken in handwarm water en laten uitlekken. Peen in schijfjes snijden, champignons in stukjes. Ui, knoflook, lomboks snipperen en fruiten in een flinke lepel margarine. De andere ingrediënten er bij doen, de vleesjes het laatst. Alles moet blijven knappen, mag even met een beetje water gesmoord worden.

Sim Sala-Bim ....

Jaren geleden werden de mensen nieuwsgierig gemaakt door een berichtje in de krant. Op de Floriade zou een boom te zien zijn, waar vruchten aan hingen als dikke pijpen macaronie. Een ongekend spektakel... "komt dat zien...... komt dat zien......"
Eén van mijn vriendinnen ging kijken en ze tuinde er in; 't bleek een Aprilmop.
Ik kreeg op mijn verjaardag een kalebas, een vrucht die er uit zag als een mooie markiza. Ik moest haar in haar geheel een half uur koken, in tweeën snijden en dan zouden er allemaal slierten spaghetti uit komen.
Een Augustus-mop dacht ik en ik liet haar liggen. Drie maanden en toen: Waarom maak ik er eigenlijk niet iets lekkers van. Djenang dodol bv. Opkoken met santen en goela djawa en laten indikken tot een stijve koek. En als ik haar toch kook, waarom niet op de voorgeschreven wijze?
Deze keer stond ik voor aap. Ik was er van overtuigd dat ze me voor de gek hadden willen houden, dat 't een mop zou zijn en dat was 't niét. Kijk maar naar 't plaatje dat ik er van maakte. Allemaal slierten geweekte, dunne gele "mie"!
Ik heb er sambal-goreng van gemaakt, zoet-zuur, als ingrediënt voor de loempiah's in de plaats van reboeng. 't Knapte nog een beetje. De smaak, neutraal.
Wie kent deze wonderlijke vrucht?
De plant zou met de Marokkanen haar wortels in Nederland hebben gezet. De mijne kwam uit de tuin van een dokter in Utrecht.
De wonderen zijn de wereld nog niet uit, ziet u maar.

PLANTERSVROUW

TONG TONG, HET ENIGE BLAD DAT DOOR ZIJN LEZERS WORDT GESCHREVEN.

RONDNEUZEN IN OUDE INDISCHE KRANTEN

Uit een brief van een lezer:

Als ik zo eens rondneus in mijn lemari, kom ik diverse kranten op leeftijd tegen, b.v.: Bataviaasch Nieuwsblad uit '26, Java bode, Nieuwsblad Palembang, Djambi en Banka (1922), Nieuwsblad voor het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden ('26) Algemeen Indisch Dagblad De Preangerbode ('26), en een Soerabaiaasch-Handelsblad van 16 Maart 1926 met als Directeur Jhr. J. J. Boreel, Hoofdredacteur H. van Loo en hoofdredactie buitendienst, wie anders dan Zentgraaff. Uit de Javabode van 1916: "Op de lijnen der Staatstramwegen om Bandoeng zal, met ingang van 1 April a.s. een verlaagd tarief voor AARD-APPELEN in werking treden" (waar blijft Lubbers?) Een advertentie in het Algemeen Indisch Dagblad van 20 Maart luidt;

Hollandse Winkel
Cantineweg Tjimahi
HEEFT ONTVANGEN WEER EEN NIEUWE ZENDING AARDIGE GEKLEURDE LINTJES

Indonesisch nieuws

HET HOFJE PNIËL TE JAKARTA

Aan een brief van de (inmiddels afgetreden) voorzitter van Perumahan Orang Tuan Pniël te Jakarta aan het Diaconaal Bureau van de Gereformeerde Kerken in Nederland ontlenen wij het volgende:
Zoals bekend, zijn de werkzaamheden tot de aanleg van nieuwe electrische bedrading en nieuwe pijpen voor de waterleiding voor kook- en drinkwater voorziening in het complex van de P.O.T.PNIËL, tegen het einde van 1975 geheel voltooid.
Bij de werkzaamheden als hiervoren genoemd, werd rekening gehouden met de brief van de Raad van de Synode G.P.I.B. te Jakarta, ddo. 11 november 1975, ad a laatste zinsnede, luidende: " **dat de grond waarop P.O. T. PNIËL is gelegen, niet tot dit plan is opgenomen; m.a.w. dat P.O.T.Pniël blijft onaangeroerd en wordt niet overgeplaatst.**
Dus alleen de woongebouwen eigendom van de kerk, (ten O. van de P.O. T.Pniël), worden afgebroken om in de plaats daarvan een groot "shopping-centre" te bouwen door een investeerder.
De Kerkeraad van de Pniëlkerk als uitvoerder heeft andere ideeën dan de Synoderaad, zodat afgeweken werd van het plan zoals is aangegeven in de brief van de Synode.
De grond als bedoeld in de brief van de Synode, wordt door de Kerkeraad van de Pniëlkerk geacht niet ruim genoeg te zijn om een groter "shopping-centre" te bouwen.
Het gevolg hiervan is, dat de Kerkeraad van de Pniëlkerk als uitvoerder is overgegaan tot het afbreken van ± 1/3 deel ten N. van het complex van de P.O.T., vanaf de Hoofdpoort tot de keuken en de recreatiezaal van de bejaarden.

Dit betekent aldus, dat ± 1/3 deel van de nieuwe aanleg van electrische bedrading en pijpen voor de waterleiding, alsmede de nieuwe ijzeren poort en -pagger, zijnde respectievelijk voldaan uit Uw milde bijdrage, die van de VIN en van Women International Club (WIC) Jakarta, nutteloos is verloren gegaan.

Enkele woongebouwen voor de bejaarden ten Z. van het complex P.O.T. welke bereids zijn opgeknapt op kosten van de DHARMA WANITA Jakarta, zijn thans in gebruik genomen door de Dominee van de Pniëlkerk, aangezien de Pastorie hetzelfde lot moest ondergaan.
Het kantoor van de P.O.T., de keuken, goedang en linnenkamer moesten ook plaats nemen in de woongebouwen voor de bejaarden ten Z. van het complex P.O.T.PNIËL.

WIE NIET SPAART

kan in ieder geval toch wel een mooie spaarpot kopen, schijnt dit Solose jongetje te denken. Rogier fotografeerde hem op de jaarlijkse sekatan in de vorstenstad, het traditionele volksfeest vol adat en symboliek.

Al zal de kleine man in Indonesië weinig gelegenheid hebben iets opzij te leggen, deze spaarpotten zijn toch een duidelijk zichtbare aansporing om vooral zuinig te zijn. En voor de verrukte toerist een duidelijke hint om vooral NIET zuinig te zijn. Want dit zijn werkelijk kunstwerken van eenvoudige handwerkslieden die alleen verdienen door prestatie en niet dankzij contraprestatie. We zouden zo de hele partij willen opkopen. Helaas geen verpakking, hoe stevig ook, zou brekage van het broze aardewerk kunnen voorkomen. U zult het moeten doen met dit plaatje. Misschien als u genoeg gespaard heeft voor die reis naar Indonesië . . . . .

L.D.

FORSE STRAFFEN

Met de toename van het toerisme is ook in Indonesië een drug-probleem ontstaan. In toenemende mate zijn daarvoor hippe figuren uit alle delen van de wereld, maar voornamelijk uit Australië en de Verenigde Staten verantwoordelijk. Met name Bali bood en biedt een uitstekende gelegenheid om tegen weinig kosten een "alternatieve" levenswijze te leiden, waarbij in vele gevallen het gebruik van verdovende middelen een niet geringe rol speelt.

Jakarta heeft, geschrokken van de omvang van het probleem, fors ingegrepen met een enorme verhoging van de strafmaat voor het invoeren, verhandelen en gebruik van verdovende middelen. De straffen variëren van gevangenis- tot de doodstraf en boetes tot $ 100.000. Dat het niet bij strafbedreiging blijft maar deze ook inderdaad ten uitvoer wordt gelegd bleek onlangs uit de veroordeling tot zes jaar van een Australische musicus voor het bezit van hasjis. Strafbaar is ook de wetenschap van bezit of gebruik van verdovende middelen door derden en wel met een jaar gevangenisstraf en $ 2.000 boete.

*

DE PADVINDERIJ IN INDONESIË

Aan een nieuwsbulletin inzake de Indonesische padvinderij (Gerakan Pramuka Indonesia), bestemd voor oud-padvinders in Indonesië, thans in Nederland, ontlenen wij het volgende.
Allereerst dit: in Indonesië telde de padvinderij per 31 dec. 1975 1.833.757 leden. Waarschijnlijk zijn er meer, maar de samenstellers van het bulletin hebben zich gehouden aan de officiële opgave.
De familie Van der Veer, Händellaan 16 te Huizen (NH) beschikt over ruim 60 adressen van oud-padvinders in Indonesië, thans in Nederland en over een veel groter aantal adressen van oud-padvinders vrienden in Indonesië. Wie een adres wil weten, kan dat bij hen aanvragen. (Ze hebben natuurlijk niet **alle** adressen!)
De Tweede Nationale Jamboree zal in Indonesië gehouden worden in Sibolangit, tussen Medan en Brastagi. Er wordt op die Jamboree (3-10 juli 1977) ook een Nederlandse delegatie verwacht. In totaal rekent men op 20.000 deelnemers. Informaties bij A. J. Schipper, Gerakan Pramuka, Medan Merdeka Timur 6, Jakarta.
Een inzameling voor de blindenzorg te Bandung leverde voorlopig *f* 1300,- op, die inmiddels onderweg zijn naar Indonesië. Wie na de dure dagen van het jaareinde hier of daar nog een bedragje, dat toevallig niet is uitgegeven, tegenkomt kan dat storten op de girorekening van de heer F. J. van der Veer (adres zie boven; het nummer van zijn PCGD-rekening is 255890) of rechtstreeks op de rekening bij de Exim Bank te Bandung van de Yayasan G.K.T. "Eben Haëzer".

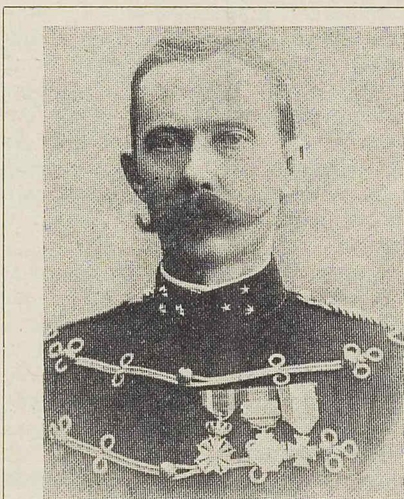

Vrouwen in Atjeh

Chacun de nous a sa blessure. (Ieder van ons heeft zijn wonde.)

Begin oktober 1913 vertoefde in Sigli de Amerikaanse schrijfster Mrs. Mary Ware, die gaarne kennis wilde maken met het Atjehse volksleven.
De overste Scheepens, Civiel gezaghebber van Sigli, had hiervoor reeds alles geregeld, maar moest op 10 oktober nog even naar de moesapat (Atjehse landraad), om een vervelende zaak af te wikkelen. Een kampongman had n.l. de zoon van het landschapshoofd geslagen, omdat deze zich aan zijn eigendom had vergrepen.

Dit was in die dagen een zwaar vergrijp in het oog van de regerende uleëbalangs (landschapshoofden), en toen Scheepens naar de moesapat ging, zeide hij tot zijn vrouw: "Dit muisje zal een staartje hebben."
Op de zitting eiste de uleë-balang een zware straf voor de man, die zijn zoon had geslagen, doch Scheepens vond drie maanden dwangarbeid meer dan voldoende.
"Dat neem ik niet" riep de vader, doch Scheepens maakte hier een eind aan met de woorden: "Het blijft drie maanden, afgelopen."
Plotseling greep de uleë-balang in drift zijn rentjong, en stak Scheepens in de zijde. Een paar Atjehse oppassers stortten zich met hun klewangs op de aanvaller, en sloegen hem neer. Een aanslag op de ook bij de Atjehers zeer geziene Scheepens was hun te veel.
Scheepens, zwaar gewond en inwendig bloedend, verloor zelfs op dat moment zijn zelfbeheersing niet. Hij deed of er niets bijzonders was gebeurd, en met de hand op de wond wandelde hij rustig naar huis, en zei tot zijn vrouw: "Het is niets, een onbeduidend schrammetje, en we drinken een fles champagne op de goede afloop".
Er werd een botol (fles) open gemaakt, en van Galen Last, een persoonlijke vriend van de familie, dronk een glas mee. Beide mannen wisten echter, dat het om het leven ging. Daarna ging Scheepens naar de ziekenzaal, waar reeds naar Kota Radja getelefoneerd was voor de chirurg dr. Dubinsky. Een extra trein werd ingezet, welke deze dag een record rit maakte, door met razende vaart over de smalle tramrails te jagen.
Dezelfde middag werd Scheepens geopereerd.
Mrs. Mary Ware, de Amerikaanse, was naar de ziekenzaal gesneld, waar Scheepens haar zeide: "Uw programma gaat door, alleen mijn vrouw zal niet met U kunnen meegaan."
Het was de vijfde maal, dat Scheepens gewond was, en dit was de laatste maal. Na een dag of drie was het duidelijk, dat Scheepens het niet zou halen. De luitenants Grashuis en van Galen Last bezochten hem voortdurend en hielden tevens een oogje op Mevr. Scheepens, die in stille wanhoop rondging.
Toen de dokter hen waarschuwde, dat het einde naderde, bleven zij 's nachts bij hem. 's Morgens om vijf uur was het afgelopen.

Luit.-Kolonel W. B. J. A. Scheepens, Civiel Gezaghebber te Sigli, waar hij in oktober 1913 aan de gevolgen van een aanslag het leven liet.

Nu kwam de moeilijk taak .Mevr Scheepens hiervan op de hoogte te stellen, en toen men in de voorgalerij kwam en men dit bericht voorzichtig wilde inleiden, opende Mevr. Scheepens plotseling de deur van de binnengalerij, zag hen beiden aan en riep: "U hoeft me niets te zeggen, mijn man is dood."
Zij gingen naar de ziekenzaal, en toen herinnerde zij zich, dat Scheepens vroeger placht te zeggen, als zij langs Peutjoet kwamen: "Wat een geluk, later hier te liggen tussen de oude krijgsmakkers."
Nu boog zij zich over de dode en zei: "Je bent nooit bang geweest voor de dood; je noemde hem "de grote rust". Het was altijd je verlangen op Peutjoet te liggen, bij je oude kameraden, Webb, Campioni......
Naast haar stonden onbeweeglijk de twee officieren, die zich moeilijk goed konden houden.
Heel Atjeh was er bij, toen Scheepens zijn laatste rit maakte naar Peutjoet. Mrs. Mary Ware schreef in haar boek: "Het was een vreemd gevoel voor mij, zo te moeten wenen bij het overlijden van deze voor mij eigenlijk onbekende man".

De andere vrouw in dezelfde tragedie.
Op die noodlottige dag der zitting van de moesapat te Sigli, zat de vrouw van de uleë-balang Teuku Titeuë in haar huis te wachten op de afloop. Haar zoon was geslagen door een kampongman en zij was "maloe", zolang haar stand geen recht was gedaan.
Totdat het bericht van de aanslag haar bereikte: ' 'haar man neergeslagen door de Atjehse oppassers......" en het was, of zij plots in een wereld van onbegrijpelijke mogelijkheden was geworpen. Zij sloot alle vensters en deuren.
Nadat de uleë-balang van Titeuë aan zijn wonden was bezweken, liep de zoon, door wie al deze misère was ontstaan naar huis. Hij trok vergeefs aan de deur, en riep zijn moeder: "Moeder, maak open! Ik ben het, Uw zoon Bén.
Waarop een scherpe stem hem van binnen toesnauwde:" Mijn zoon...... mijn zoon Bén. Ik heb geen zoon meer. Mijn zoon is gedood, toen hij zijn vader verdedigde, die voor hem opkwam. Zij zijn samen gestorven."
En de deur bleef gesloten.
Inderdaad: "Chacun de nous a sa blessure."
(Verkort samengesteld uit schetsen van H. C. Zentgraaff uit het Alg. Ind. Dagblad van 14 december 1937.)

J. H. J. BRENDGEN

POEGEL

N.a.v. uw verhaaltje over Jacob en Kambing in T.T. no. 7, het volgende. In Soerabaja was ook zo'n type, nl. POEGEL.
Op een middag kwam een dwerg aan de deur bedelen. Maar het was geen gewone bedelaar, want hij vroeg geld nadat hij een liedje had gezongen. We gaven hem wat en vroegen of hij meer liedjes kende en waar hij ze geleerd had. Hij bleek over een aardig repertoir te beschikken en vertelde dat hij bij een rondtrekkend toneel-/muziekgezelschap was aangesloten, maar door ziekte in Soerabaja moest achterblijven toen het gezelschap verder trok. Op onze vraag waar hij woonde antwoordde hij dat hij geen tehuis had. Meestal sliep hij onder de brug van Peneleh of ergens op een trottoir aan de kant van de weg.
Mijn schoonmoeder had medelijden met hem en vroeg of hij bij haar wilde blijven om tegen vrije kost en inwoning kleine werkjes in huis te verrichten. Hij kon niet meteen beslissen maar zou de volgende dag terugkomen.
Hij kwam inderdaad terug met een normaal gebouwde vrouw die hij zijn moeder noemde. Deze wilde Poegel (zo heette de dwerg) niet kwijt, maar voor een tientje wilde ze wel afstand van hem doen. Mijn schoonmoeder wilde beslist geen mens kopen - "je verkoopt je eigen kind toch niet!" - maar Poegel wilde blijven en zijn moeder vroeg geld. In die tijd was een tientje veel geld, dat was er niet, dus ging de "koop" niet door. Toen nam Poegel zelf het initiatief. Hij ging "met de pet rond" en vroeg aan elk lid van de familie wat geld. Bij een rijke familie zou hij zeker een tientje bij elkaar gebietst hebben, maar bij ons arme drommels kwam hij maar tot 4 gulden. Met een plechtig gebaar werd dat geld aan zijn moeder gegeven die het teleurgesteld in ontvangst nam met de woorden: "Nu is Poegel van u; ik hoop dat u goed voor hem zult zorgen!"
Dus Poegel bleef en zou kleine huishoudelijke werkjes verrichten, maar hij was zo klein dat hij nergens bij kon. Hij was zelfs te klein om de tafel te dekken, zodat het werk beperkt bleef tot de vloer vegen, schoenen poetsen en...... ZINGEN.
Hij werkte zijn hele repertoir af, de woorden klopten niet maar je hoorde toch heel duidelijk de eerste zin van "Sweet Jenny Lee, Das gibt's nur einmal, You are my sunshine,, Tandjung Perak op de wijs van Wij gaan naar Zandvoort, Das ist die Liebe der Matrosen". De wijs klopte wel maar de woorden waren "made by Poegel".
Wij leerden hem nog wat populaire liedjes bij en hij had het best naar de zin. De Japanse oorlog maakte een eind aan zijn zorgeloze leventje en Poegel verdween uit onze ogen.
Na de oorlog woonden wij in Sawahan (Soerabaja). Als het niet regende zaten wij elke middag op het voorerf en werd er gesnoept van langskomende verkopers.
Op een middag zagen we een wagentje met allerlei soorten katjang, tingting enz. aankomen. Ik stond op om de verkoper aan te roepen, maar die had mij al gezien. Hij liet zijn wagentje staan en rende juichend naar me toe. Het was Poegel! Hij was zo blij dat hij ons eindelijk gevonden had en huilde en lachte tegelijk. Hij vertelde wat hij in de oorlog allemaal beleefd had en dat hij na de oorlog overal naar ons gezocht had. Hij vergat zijn hele handel en als het van hem afhing, had hij zijn wagentje plus inhoud aan ons cadeau gedaan.
Toen het donker geworden was ging hij weer weg en na die dag zagen wij hem geregeld langs komen. We kochten altijd wat van hem om hem te helpen.
En op de dag van ons vertrek naar Nederland was Poegel er ook om afscheid te nemen. Daar stond hij met tranen in de ogen en voor elk van ons had hij een pakje katjang. Oleh oleh "voor onderweg".
Als kleine bijzonderheid nog wat: Poegel had de eigenaardigheid om vanwege zijn bochel op zijn opgetrokken knieën vooroverliggend te slapen. Hij werd daarmee altijd door mijn zwager geplaagd. Een poos na de komst van Poegel werd het eerste kind van mijn zwager geboren. Tot zijn vierde jaar sliep dat kind...... vooroverliggend op zijn opgetrokken knieën. In dezelfde houding als Poegel! ! !

TH. KEMPFF

Zomaar een shotje van een kamponghuisje in Dago (Bandung) 's morgens vroeg genomen. Na de kouwige nacht wordt alles lekker gedjemoer. Kleren, lakens, dekens, bolsak etc. En dan maar op die drogende bolsak spelen, die zo heerlijk ruikt naar de zon!

(Foto: Rogier)

LOGEER ADRESSEN IN INDONESIË

Hieronder drukken wij een bijgewerkte en aangevulde lijst af van particuliere logeeradressèn in Indonesië, welke door abonnées gaarne werden aanbevolen.

Willen degenen, die gebruik maken van de logeeradressen in Tong Tong, eerst schrijven naar het betrokken adres. Dit ter voorkoming van teleurstelling in geval van volboeking of indien het adres inmiddels is opgeheven!

JAKARTA

Christian Guesthouse "Petra", Jl. Wahid Hasyim 67, tel. 45149, P.O. Box 2683. Overnachting en ontbijt $ 6 p. persoon, incl. kleine was en diensten. Kinderen beneden 12 jaar $ 3.

BOGOR

Hotel "El Sana", Jalan Sawojajar 36, tel. 1552. Kamer m. ontb. v. 2 pers. Rp. 4000,— p. dg. Vol pens. v. 2 pers. p. dg. Rp. 5000,—. Bet. mogelijkh. in Rp. of Dollars.

BANDUNG

Nj. Arnolts-Onong Djayanegara, jl. Riauw 79, Bandung.

*

Mevr. C. Sijnjal, jl. Cipto 17, Bandung.

*

Fam. Pallencaoe (Cisitu's International Guesthouse "Sangkuriang") Jalan Cisitu 45b (Jalan Sangkuriang) Telefoon 82420-82285-82286-Bandung. Prijs per kamer met eigen gemakken inclusief ontbijt voor een Single vanaf $ 9,—. Voor 2 personen met ontbijt vanaf $ 12,50 + 21 % bel.

*

Fam. J. M. Sutrisno-Pelz, Jl. Cimanuk 14, Bandung, tel. 52366. Logies m. ontb. *f* 12,50 p.p.p.d., vol pens. *f* 30,— p.p.p.d. incl. om 10.00 aperitief en om 16.00 koffie/thee m. toetje. Maandkmrs. red. 10%. Vervoer aanw. In gedeelte v. woning is Ned. consulaat gevestigd. Pers. inl. bij fam. Bitterlich, v.d. Mortelstr. 190, Noordwijk, tel. 01719-10436.

*

Fam. W. Jahja, Dj. Veteran (Bungsu) 51, Bandung-Centrum. Tel. 50645.

*

Fam. A. Pflug, Jalan Dr. Setia Budi 422, Bandung.

SOLO

Voor kampeerders!

Gelegenheid tot kamperen in de omgeving van Solo en Tawangmanggu (op de Lawu) met eigen of gehuurde tent, voorzien van matrassen en dekens. Ook kan bemiddeld worden inzake hotels en particuliere logeeradressen in Midden- en Oost-Java.

*

C. V. "Libra" International Transport, Jl. Turisari 27, Solo, Postbox 64, tel. 2978.

YOGYAKARTA

Mevr. K. R. T. Martohusodo, jl. A. M. Sangaji 43, tel. 2194 Yg. Beschikb. 3 double-rooms met eigen badkamer en toilet. Groot, oud, koel huis. Hartelijke gastvrije ontvangst. De familie kan behulpzaam zijn bij het opstellen van een programma van tochten in de omgeving. Nederl. wordt gesproken. Ook beschikb. een aardige villa in Kaliurang, 25 km ten Noorden van Yogya (± ½ uur rijden) aan de voet van de Merapi met koel klimaat, mooie omgeving en gelegenh. tot bergbeklimming.

*

Mevr. Soemari, Jalan Dr. Sutimo 9, Yogyakarta, tel. 3010. Zeer gastvrij adres. Mevr. Soemari beschikt over uitstekende adressen over heel Java, waar men bereid is houseguests op te nemen. Het hele hoofdgebouw met 3 ruime kamers beschikb. uitsl. voor gasten, Antiek meubilair.
Behulpzaam bij het organiseren van tochten en assisteert bij oplossen van eventuele problemen. Voor verblijf van meer dan 2 weken kan - zowel voor logies met ontbijt als voor vol of half pension reductie worden verleend. Hierover kan gecorrespondeerd worden. Ned. en Engels wordt gesproken.

*

Mej. Ignatia Pradjasuto, Jl. Colombo Samirono Baru 5. Hartelijke ontvangst, billijke prijzen. Single + ontbijt Rp. 2500, double + ontbijt Rp. 4000, lunch Rp. 750, diner Rp. 750.

*

Eenvoudige beschaafde Indonesische familie geeft tegen civiel tarief logies. Fam. Soejitno, Complex Colombo 10, Demangan - Yokjakarta - Indonesia. Zeer goede referenties. Inlichtingen: tel. 85 19 28 / 55 68 35.
Logies voor 1 pers. met ontb. Rp. 1500,—, tweepersoonsbed voor 2 pers. Rp. 2500. Desgevr. ook Ind. lunch en diner. Drie logeerplaatsen aanw.

SURABAYA

Bij de fam. Dr. Amir Hoesin, bekende oogarts in Surabaya aan de Panglima Sudirman (ex Palmenlaan) 28/30 zijn drie double room logeerk. te huur. Eigen gemakken en toegang.

MALANG

Ir. Tahir, jl. Tenaga 1, Blimbing (Malang). M.I. Darwis, Kawistraat 40, Malang - Indonesia.

*

Familie Soehardjo, zeer goed adres. Europees georienteerd. Jl. Tangkubanprau 1, Malang.

*

Mevrouw Dradjat, Jln. Bromo 9, Malang.

*

Mevr. Hutomo-Wiwoho (Emmy Oei Oen Ho), Taman Wilis 1a, 5 tweepers. kamers beschikb. Logies met ontb. 2000 Rp, desgewenst lunch en diner (500 Rp. p. keer). Bij verbl. van langer dan 10 dg. korting mogelijk.

*

Hr. Sutrisno, Jl. Diponegoro 19.

*

Hotel "Splendid Inn", Jalan Mojopahit 4, Malang, Mevr. W. Sumarjono, tel. 0341-3860. Beschikb. 12 kamers met twin- of double bed voorzien v. privé badk. en douche, koud en warm water. Logies m. ontb. Rp. 6500,— en Rp. 7000,— voor 2 pers. Korting voor een enkele bezetting Rp. 1500 p. kamer. Lunch en/of diner op best., p. pers. p. keer Rp. 800,— Ind. of Chin. Prijswijzigingen i.v.m. inflatie voorbeh. Service en belasting inbegrepen. Buitenl. valuta en traveller's cheques van in Jakarta gevestigde buitenl. banken worden aangenomen of gewisseld tegen de officiële bankkoers in Malang.

Guesthouse "Wisata Irdjen", "Kaliklatak" Estate 1013 HA. Rubber, koffie, vruchten, nootmuskaat, kruidnagelen, cacao. 50 km. eigen weg door de plantage. Bergen en de straat van Bali. Eigenaar: De Hr. R. Soehoed Prawiroatmodjo die samen met zijn vrouw ook het beheer heeft over units en bungalows. Westers georienteerd. Adres: "KALIKLATAK" ESTATE BANJUWANGI, Telef. 323-736.

BALI

Singaradja. Fam. Made Oka Nurdjaya, jalan Ngurah Rai 21, tel. 613. Kamer met logies Rp. 700. Ontbijt, lunch, diner Rp. 550 elk. (1974). De zoon woont in Den Pasar en kan gasten van het vliegveld ophalen en naar de stad brengen. Vandaar naar Singaradja per taxi (c. 90 km). Het echtpaar spreekt Nederlands. Electr. licht en voldoende water.

*

Denpasar. Bij Wismasari Inn een prettig gelegen logement in de stad Denpasar, met waterleiding, electrisch licht, ontbijt en cold drinks. Gasten kunnen worden afgehaald en gebracht van of naar het vliegveld Ngurah Rai, 15 km van Den Pasar en eventueel kunnen de tours naar keuze van de gasten worden geregeld. Voor de reservering verzoeke te voren te schrijven aan de eigenaar en manager: de heer Wayan Dangin WISMASARI INN, jalan Majen Sutoyo No. 1, Denpasar, Bali, Indonesia. Tel. 2437.

Voor hen die voor hun vacantiereis een uitgebreide planning nodig hebben, kunnen wij U aanbevelen:
Indraloka Home Service, Cik Ditiro 14, Yogyakarta, tel. 3614, waar Mevrouw Moerdiyono U graag terwille zal zijn bij 't zoeken van logeergelegenheid in Yogja, Jakarata, Bandung, Surabaya en Malang.

Voor uitvoeriger inl. zie de vorige logeeradressenlijsten.

Toko en Boekhandel Tong Tong

Prins Mauritslaan 36 - Den Haag - (lijn 10, 11 en bus 4)

IEDERE WERKDAG OPEN VAN 9 - 4 UUR
's ZATERDAGS VAN 10 - 2 UUR

Telefoon 070 - 54 55 00 / 54 55 01 Giro 6685

Pas ontvangen:

Lange en halflange wikkelrokken. Handbatik in prachtige dessins, lichte en donkere achtergrond. Lang *f* 115,— halflang *f* 95,—.

Longdresses in gebatikt zijdelinnen diverse kleuren *f* 95,—
idem gebatikt katoen *f* 85,—

Kleedjes, lopers, servetten, placemats v.a. *f* 3,50.

Koeda Kepang miniatuur (muurdecoratie) *f* 12,50

Geschilderde paneeltjes, Indon. tafereel op zwarte zijde *f* 12,50

Kains, donkerbruine en gebloemd *f* 28,50 leuk om zelf rok of japon te maken

De nieuwe serie posters:
Eendjes op de sawah - Kampong doorkijk - Klapperbos per stuk *f* 5,—. 3 stuks tezamen inclusief porto *f* 15,—.

N.B. De flamboyant poster is voorlopig van de baan. Kleur komt slecht door.

Voorgaande poster-series per stuk *f* 2,50
Bougainville - Pasar Minggoe - Kembang Telang - Djamboe Aer - Pelabuan Ratoe - Sawahpanorama.
Kambodja en orchidee, halve grootte 2 stuks *f* 2,50.
Op alle posters komt *f* 1,70 porto.

JUBILEUM-BORD TONG-TONG
Delfts aardewerk, 22 cm middellijn in bruin, batikmotieven

BLIJVENDE HERINNERINGEN AAN ONS JUBILEUM

Herdenkingsbord (incl. porto)	*f* 40,—
asbakje	*f* 5,—
Indo-sticker	*f* 1,—
Liniaaltje per 2 stuks	*f* 1,25

Bij elke bestelling een ballpoint gratis!

- - - - - - - - - - - - - - - - -

Op veler verzoek weer verkrijgbaar; De Tong-Tong bladwijzer van echt leer in blauw, groen, rood, zwart en ivoor *f* 4,—.
(ook als premie bij een nieuw abonnement!)

BOEKHANDEL TONG TONG

Oude Indische Romans

Het Laatste Huis v.d. Wereld, B. Vuyk *f* 5,—
Orpheus In de Dessa, A. de Wit *f* 6,—
De Bonte Slendang, Soewarno v.d. Kaaden *f* 7,50
De Andere Wereld, Szekely-Lulofs *f* 7,50
Het Deftige Dorp in de Thee, N. Caesar *f* 7,50
Njai Mirdja, J. Kleian *f* 7,50
Als de Gamelan speelt, Th. J. A. Hilgers *f* 8,50
Van een Dessa-Kind, Th. Hoven *f* 10,—
De Makelaar en ik, A. Exodus *f* 10,—
Stille Invloeden, J. E. Jasper (2 dl.) *f* 15,—
Amok, M. v.d. Hilst *f* 6,50
Ons Platje, A. Exodus *f* 10,—
Onder de Indische Zon, F. de Meyier *f* 6,—
Morgennevelen, T. Ophof-Sterk *f* 6,—
Suze, Daan Beijens *f* 6,—
Silama, J. B. Neumann *f* 12,50
Timboel, Henriette Tervaert-Zeverijn *f* 10,—
Pension Bandoeng, Jac. Melis *f* 10,—
Het geheim van Kebon Barat, W. v.d. Boogaard *f* 7,50
Oeroeg, H. Haasse *f* 2,—
Prauw aan boord, Ant. v. Kampen *f* 4,—
Het huis in de hitte, A. Salomons *f* 10,—
In de woning der geesten, Boekan saja *f* 10,—
Schandaal in Poeloeh-Tampah *f* 3,—
De gouden Kris, Marie van Zeggelen *f* 17,50
Njai Sarina, S. Franke *f* 10,—
Door storm en duisternis, H. Zegers de Beyl *f* 10,—

Van al deze boeken slechts één exemplaar, wie het eerst belt of schrijft heeft het boek. Portokosten komen erbij, dus s.v.p. niet alvast een giro sturen!

Nieuw:

De 1000 van Amahei
door Kapt. R. Korteweg

Het aangrijpende en boeiende relaas van de 1000 Nederlandse krijgsgevangenen in kamp Amahei.

Gestencilde bundel *f* 5,— Porto *f* 1,70

"Ik en Bentiet" door Tjalie Robinson Geschreven in zijn onnavolgbare petjo *f* 13,50 porto *f* 1,70.

WIE ?
WAT ?
WAAR ?
WANNEER ?

Deze nieuwe rubriek dient UITSLUITEND voor:
- **Opsporing of informatie over personen.**
- **Bekendmaking van bijeenkomsten, reünies en alle NIET- COMMERCIËLE gebeurtenissen.**
- **Inlichtingen over diverse onderwerpen.**
- **Gratis aanbiedingen niet tegen geld of anderzins.**
- **Alle oproepen onder deze rubriek met duidelijke opgave van naam en adres.**

Voor abonnées en niet-abonnées geldt het tarief *f* 5,— per oproep/aanvraag. REDACTIE TONG TONG.

*

EXTRA BEWIJSNUMMERS UITSLUITEND TEGEN BETALING !

REÜNIE OOST-INDIË TRANSPORT

Aan de oud-kampgenoten van de krijgsgevangenkampen van het "Oost-Indië transport":
Ambon, Amahai, Haroekoe, Liang en Maoemere (Flores).

Voor het eerst in onze na-oorlogse geschiedenis willen de overlevenden van bovenstaande kampen een gezamelijke reünie houden. Deze ex-krijgsgevangenen zijn nauw met elkaar verbonden. Op 23 april 1943 vertrokken wij vanuit het jaarbeurscomplex te Soerabaia in vijf transportschepen.

De eerste reünie zal plaatsvinden in de Houtrustrotonde te Den Haag op 23 april 1977.

15.00 uur: opening
gezellige borrel
17.30 - 19.30 uur: maaltijd
20.00 - 24.00 uur: gezellig samenzijn met medewerking van een combo
Attracties

De kosten die bij vooruitbetaling per giro moeten worden voldaan, bedragen *f* 20,– per persoon, waarbij de maaltijd (nasi rames) is inbegrepen. Zonder maaltijd zijn de kosten *f* 12,50 p.p. Betaling van de kosten aan:
L. JACOBS, Enschedelaan 63, Den Haag - tel. 070 - 67 77 15. Giro: 199 945 t.n.v. Penningmeester "Flores-Reünie" L. Jacobs.

OPROEP

Aan alle ex.-Marine Etablissement-, Marine Luchtvaartdienst- en Politie ambtenaren van het voormalig Ned. Indië uit de periode mei 1936 (voor het M.E.) en juni 1938 (voor het M.L.D.) tot en met mei 1950 (datum overdracht aan de Indon. regering) en hun nabestaanden. Wilt U in verband met het 60-jarig bestaan van M.L.D., Marine en Politie schriftelijk en telefonisch contact opnemen met J. E. Claproth, Peppelrode 9, Leiden, tel. 071 - 12 14 07? Na ruim 30 jaar zal er, bij voldoende deelname een feestelijke reünie worden georganiseerd in het Congresgebouw of in "Amicitia", in Den Haag. Graag zo spoedig mogelijk. Het volledige programma zal iedere deelnemer worden toegezonden.

Contact gezocht met: Fam. A. Zeylmans-Pouwer, door mej. Adolphine Thio, Jln. Raya Jatinegara Timur 131, Jatinegara. Anton en Evy Zeylmans woonden vroeger in Gg Bali te Meester Cornelis, hij was 't laatst werkzaam bij de B.P.M. op Irian. Laatste ontmoeting met Evy was in Den Haag.

Opsporing verzocht van Corry Vis, die van 1933 tot 1935 de cursus huishoudkundige volgde bij de Zs. in de Dr. Cuyperstraat Den Haag. Zij vertrok naar Malang en wij correspondeerden tot de oorlog. Waar is zij gebleven? Inl. Nora van Iterson, Einsteinstraat 107, Nijmegen. Tel. 080 - 55 13 68.

Minimum *f* 6,— van 1 tot 3 regels; per regel meer, *f* 2,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor advertenties onder nummer *f* 2,20 meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 3,— meer.
Bij brieven onder advertentienummer:
DIT NUMMER OP DE ENVELOPPE IN DE LINKERBOVENHOEK ZETTEN.

Berlicum (N.Br.) 6 km v. Den Bosch, Bosr. omg. logies m. ontb., C.V., w+k. water, douches, toiletten, 1 pers. kms. *f* 17,50, 2 pers. *f* 30,—, per week *f* 110,— en *f* 190,—. MATA HARI TERBIT. Fr. P. v.d. Dungen-Black, Hooghei 50, Berlicum, Tel. 04103 - 1352.

Te koop: De stenen spreken, zo goed als nieuw, tegen aannemelijk bod. Br. o. nr. 2742.

Gevr.: gedichtenbundels van Hélène Swart. Ben wel in 't bezit v. haar "Blauwe bloemen". Mw. B. Leidelmeyer, Transvaalstr. 57-III, Amsterdam.

Gevraagd: 1 manilla rottanzitje, 1 zonnetafel, vooroorlogse sarongkleedjes. Tel. na 2 uur 023 - 280406.

Welke postzegelverzamelaar, wonende in Indon., wil postzegels ruilen. Indon. voor Nederl., van de laatste tijd. H. J. Carnas, Saffraanstr. 80, Hoogvliet. Ned.

Gezonde Holl. hr., 39 jr., eenv. betr., goede fam. omg. Bloemendaal, huiselijk, sportief, natuur/dierenliefh., wenst op deze manier in contact te komen m. lieve vr. als event. huwelijkspartner. Ser. br. o. nr. 2741, liefst m. foto op erew. beantw.